

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse ja söödaseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) ja söödaseaduse muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) välja töötamise on eelkõige tinginud ELÜPS-i reguleerimisalaga seotud Euroopa Liidu õigusaktides pärast seaduse väljatöötamist tehtud muudatused, mis tuleb Euroopa Liidu õigusaktidega kooskõla tagamiseks ka ELÜPS-is arvesse võtta. Samuti on vaja teha ELÜPS-is muudatusi, et lahendada selle rakenduspraktikas kerkinud probleeme, täpsustada osade sätete sõnastust, et luua suurem õigusselgus, vähendada ettevõtjate halduskoormust ning rakendusasutuse töökoormust. Üks olulisemaid muudatusi puudutab sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi rakendamist, mille tulemusel saab pindala- ja loomapõhiste toetuste saamine olema sõltuvuses teatud töö- ja tööhõivetingimustega seotud nõuete ning tööandja kohustuste täitmisest. Muudatused tehakse ka põllumajandustoodete ühise turukorraldamise abinõudes nagu koolikavad, koostis- ja kvaliteedinõuete ning turustusstandardite rakendamine. Kvaliteedikava puhul ajakohastatakse ELÜPS-i tingimused uuest Euroopa Liidu õigusaktist tulenevate nõuetega, mille alusel nähakse eelnõuga muuhulgas ette riikliku järelevalve erimeetmed geograafilise tähise kaitsega vastuolus oleva veebiliidese kaudu esitatava teabe ja domeeninime kõrvaldamiseks ning juurdepääsu piiramiseks. Sätestatakse vastus geograafilise tähisega kaitstud Eestis toodetud, töödeldud, pakendatud või villitud toote turustamisel geograafilise tähise kaitset puudutavate nõuete rikkumise eest. Täpsem ülevaade eelnõus tehtavatest muudatustest ja täiendustest on leitav seletuskirja teisest ja kolmandast osast.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põllumajanduspoliitika osakonna valdkonnajuhid Janeli Tikk (6256 299, janeli.tikk@agri.ee) ja Kerli Nõges (6256 560, kerli.noges@agri.ee), sama osakonna nõunikud Liis Raska (6256 125, liis.raska@agri.ee) ja Liina Jürgenson (6256 270, liina.jyrgenson@agri.ee) ning sama osakonna peaspetsialistid Renata Tsaturjan (6256 507, renata.tsaturjan@agri.ee) ja Ahto Tilk (625 6221, ahto.tilk@agri.ee), põllumajanduskeskkonnapoliitika osakonna nõunik Veronika Vallner-Kranich (6256 253, veronika.vallner-kranich@agri.ee) ning sama osakonna peaspetsialist Siim Suure (6256 118, siim.suure@agri.ee), regionaalarengu osakonna peaspetsialist Allar Korjas (625 6162, allar.korjas@agri.ee), strateegia- ja finantsosakonna valdkonnajuht Joosep Lukk (625 6538, joosep.lukk@agri.ee), . Eelnõu koostamisel osalesid ja juriidilise ekspertiisi eelnõule tegid Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunikud Jaana Lepik (5669 1973, jaana.lepik@agri.ee) ja Ketlyn Roze (625 6127, ketlyn.roze@agri.ee). Keeleliselt on eelnõu toimetanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud ühegi menetluses oleva eelnõuga ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Eelnõuga muudetavad sätted on seotud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktide rakendamisega:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671–854);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1143, milles käsitletakse veinile, piiritusjookidele ja põllumajandustoodetele antavaid geograafilisi tähiseid ning põllumajandustoodete garanteeritud traditsioonilisi tooteid ja vabatahtlikke kvaliteedimõisteid ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1308/2013, (EL) 2019/787 ja (EL) 2019/1753 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1151/2012 (ELT L 2024/1143, 23.04.2024);
- komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2022/126, 7. detsember 2021, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2115 täiendavate nõuetega teatavatele sekkumisviisidele, mille liikmesriigid määravad kindlaks kõnealuse määruse kohastes ajavahemikuks 2023–2027 ette nähtud ÜPP strateegiakavades, ning eeskirjadega, milles käsitletakse maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise (HPK) 1. standardi kohast suhtarvu (ELT L 020 31.1.2022, lk 52);
- komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2022/1172, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2116 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas ühises põllumajanduspoliitikas ning tingimuslikkusega seotud halduskaristuste kohaldamise ja arvutamise osas (ELT L 183, 08.07.2022, lk 12–22);
- komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/1173, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 kohaldamise eeskirjad ühise põllumajanduspoliitika ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi kohta (ELT L 183, 08.07.2022, lk 23–34);
- komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2023/2429, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1308/2013 turustamisstandardite osas puu- ja köögiviljasektoris, teatavate töödeldud puu- ja köögiviljatoodete puhul ja banaanisektoris ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus (EÜ) nr 1666/1999 ning komisjoni rakendusmäärused (EL) nr 543/2011 ja (EL) nr 1333/2011 (ELT L, 2023/2429, 03.11.2023, lk 1–77);
- komisjoni rakendusmäärus (EL) 2023/2430, millega kehtestatakse turustamisstandarditele vastavuse kontrolli eeskirjad puu- ja köögiviljasektoris, teatavate töödeldud puu- ja köögiviljatoodete sektoris ning banaanisektoris (ELT L, 2023/2430, 03.11.2023, lk 1–18);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2023/2674, 22. november 2023, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 1217/2009 seoses põllumajandusliku raamatupidamise andmevõrgu ümberkujundamisega põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrguks (ELT L, 2023/2674, 29.11.2023);
- nõukogu määrus (EÜ) nr 1217/2009, 30. novembri 2009, millega luuakse Euroopa Liidu põllumajanduslike majapidamiste tulused ja majandustegevust käsitlevate raamatupidamisandmete kogumise võrk (ELT L 328 15.12.2009, lk 27);
- komisjoni rakendusmäärus (EL) 2017/1185, 20. aprill 2017, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruste (EL) nr 1307/2013 ja (EL) nr 1308/2013 rakenduseeskirjad seoses komisjonile edastatava teabe ja dokumentidega ning millega muudetakse mitut komisjoni määrust ja tunnistatakse mitu määrust kehtetuks (ELT L 171 4.7.2017, lk 113);

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/1152, 20. juuni 2019, läbipaistvate ja prognoositavate töötingimuste kohta Euroopa Liidus (ELT L 186, 11.7.2019, lk 105—121);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/104/EÜ, 16. september 2009, töötajate poolt tööl kasutatavatele töövahenditele esitatavate ohutuse ja tervishoiu miinimumnõuete kohta (teine üksikdirektiiv direktiivi 89/391/EMÜ artikli 16 lõike 1 tähenduses) (ELT L 260, 3.10.2009, lk 5—19);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1468, millega muudetakse määruseid (EL) 2021/2115 ja (EL) 2021/2116 seoses maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise standardite, ökokavade, ÜPP strateegiakavade muutmise, ÜPP strateegiakavade läbivaatamise ning kontrollidest ja karistustest vabastamisega (ELT L, 2024/1468, 24.5.2024).

Eelnõu väljatöötamine on seotud tegevuspõhise riigieelarve programmi „Põllumajandus, toit ja maaelu programm 2023–2026“ tegevusega ning „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ põllumajandussaaduste tootmine, väärindamine, turustamine tegevussuuna eesmärkidega.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthälte enamus.

Eelnõuga muudetakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse redaktsiooni RT I, 04.01.2024, 6 ning söödaseaduse redaktsiooni RT I, 27.09.2023, 13.

2. Seaduse eesmärk

2024. aasta maikuu saatis Regionaal- ja Põllumajandusministeerium kooskõlastamisele ELÜPS-i muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse (edaspidi *VTK*). *VTK*-s (eelnõude infosüsteemi toimiku number 24-0493) jaotati ELÜPS-i probleemid 13 põhimõtteliseks probleemiks, millest enamusele on eelnõuga leitud regulatiivne lahendus. :

VTK-s kaardistati kehtiva seaduse probleemid ja pakuti välja võimalikud lahendusvariandid ning see esitati kooskõlastamiseks Justiitsministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ja Rahandusministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametile (edaspidi *PRIA*), Põllumajandus- ja Toiduametile (edaspidi *PTA*), Maaelu Teadmuskeskusele (edaspidi *METK*), Tööinspeksioonile, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojale, Eestimaa Talupidajate Keskliidule, Eesti Kaupmeeste Liidule, Eesti Interneti Sihtasutusele, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule, riiklikult tunnustatud kvaliteedikavasid rakendavatele tootjarühmadele, MTÜ Aiandusliidule, Eesti Tõusigade Aretusühistule, heakskiidetud tootjate nimekirjas olevatele geograafilise tähisega toote tootjatele. Samuti tutvustati *VTK*-d 27. mail 2024. a Riigikogu maaelukomisjoni istungil.

Rahandusministeerium ning Justiitsministeerium kooskõlastas *VTK* märkustega, millega on eelnõu väljatöötamisel arvestatud. Kuna Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ei ole Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement“ § 7 lõike 4 kohaselt ettenähtud tähtaja jooksul *VTK*-d kooskõlastanud ega jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse see nimetatud määruse § 7 lõike 4 kohaselt kooskõlastatuks.

Arvamuse esitasid Eesti Interneti Sihtasutus, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, Tööinspeksioon, *METK* ning *PTA*.

Tagasisidest *VTK*-le selgus, et oluliselt vajab täpsustamist geograafilise tähiste kaitsega (sh geograafiliste tähiste kaitse internetis, eelkõige domeeninimeses) seotud sätted. Samuti pöörati kooskõlastuskirjades mitmel korral tähelepanu, et täiendamist vajab tehtavate muudatustega kaasnevate mõjude osa. Eelnõu koostamise eel on esitatud ettepanekud läbi töötatud ning

eelnõu koostamisel arvesse võetud. Kõik väljatöötamiskavatsusele esitatud ettepanekud on nähtavad eelnõude infosüsteemis.

2.1 Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027 rakendamine

Seaduse muutmise tulemusena on edaspidi maaelu arengu toetuste puhul võimalik jooksvat taotlemist katkematult rakendada ka pikemal ajavahemikul kui üks kalendriaasta.

Eelarvevahendite jaotuse „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027“ (edaspidi *strateegiakava*) sekkumiste raames antavate toetuste osas otsustab valdkonna eest vastutav minister igal aastal käskkirjaga, seejuures vajadusel ka pikemaks ajavahemikuks kui kalendriaasta. Samas toetused, mille osas taotlusi konkreetsel kalendriaastal vastu võetakse, kehtestab valdkonna eest vastutav minister igal konkreetsel aastal määrusega, mis toob jooksva taotlemisega sekkumiste korral kaasa olukorra, kus aasta viimasel päeval peab PRIA taotluste vastuvõtmise peatama kuni jõustub ministri uus määrus saabuval kalendriaastal antavate toetuste kohta. Seaduse muutmise tulemusena täpsustataksegi ELÜPS-is vastava sätte sõnastust selliselt, et nii nagu toetusteks ette nähtud vahendite jaotus kehtestatakse vajadusel pikemaks ajavahemikuks kui üks kalendriaasta, kehtestatakse ka antavate toetuste nimekirja vajadusel pikemaks ajavahemikuks kui üks kalendriaasta.

1. jaanuaril 2025. a luuakse uus asutus Maa-ja Ruumiamet (MARU) ja talle luuakse sarnased võimalused toetuste taotlustes nõuete kontrollimiseks lisaks seaduses sätestatud teiste ametitele ja isikule selliselt, et ka MARU-l oleks võimalik kontrollida otsetoetuste ja maaelu arengu toetuste taotluste vastavust toetuse saamise nõudeid ning tingimuslikkusega seotud nõudeid.

2.2 Põllumajandustoodete ühise turukorralduse abinõud

Põllumajandustoodete ühise turukorralduse abinõude peatükis olevates sätetes tehakse muudatusi eelkõige tulenevalt sellest, et Euroopa Liidu õigusaktides on tehtud pärast ELÜPS-i väljatöötamist muudatusi ning selleks, et riigisisised õigusaktid oleks kooskõlas Euroopa Liidu õigusaktidega on vajalik teha muudatusi ka ELÜPS-i vastavates sätetes. Näiteks 2025. aastast kohaldub uus komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2023/2429¹ ning komisjoni rakendusmäärus (EL) 2023/2430², milles on koondatud varem erinevates õigusaktides³⁴⁵ kehtestatud määrusega

---

¹ Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2023/2429, 17. august 2023, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1308/2013 turustamisstandardite osas puu- ja köögiviljasektoris, teatavate töödeldud puu- ja köögiviljatoodete puhul ja banaanisektoris ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus (EÜ) nr 1666/1999 ning komisjoni rakendusmäärused (EL) nr 543/2011 ja (EL) nr 1333/2011 (ELT L, 2023/2429, 03.11.2023).

² Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2023/2430, 17. august 2023, millega kehtestatakse turustamisstandarditele vastavuse kontrolli eeskirjad puu- ja köögiviljasektoris, teatavate töödeldud puu- ja köögiviljatoodete sektoris ning banaanisektoris (ELT L, 2023/2430).

³ Komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 543/2011, 7. juuni 2011, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses puu- ja köögiviljasektori ning töödeldud puu- ja köögivilja sektoriga (ELT L 157, 15.6.2011, lk 1—163).

⁴ Komisjoni määrus (EÜ) nr 1666/1999, 28. juuli 1999, millega sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 2201/96 üksikasjalikud rakenduseeskirjad teatavate kuivatatud viinamarja sortide turustamise miinimumnõuete puhul (EÜT L 197, 29.7.1999, lk 32—35).

⁵ Komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 1333/2011, millega sätestatakse banaanide turustamisstandardid, nende turustamisstandardite järgimise kontrolli eeskirjad ja teabeedastusnõuded banaanisektoris (ELT L 336, 20.12.2011, lk 23—34).

(EL) nr 1308/2013⁶ reguleeritud põllumajandustoodetele (kuivatatud puuviljad sh viigimarjad, viinamarjad ning puuviljad ja marjad ning pähklite segu, banaanid) ning puu- ja köögiviljasektoris kohaldatavad turustamisstandardid, sellega seotud teavitused ning turustamisstandarditele vastavuse kontrollid. Komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2023/2029 kohaldumisel laieneb turustamisstandarditega hõlmatud puu- ja köögiviljade loetelu, mille võrra tuleb täiendada ka puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate kontrolli ulatust ning laiendada ka ELÜPS-i õigusnorme.

Lisaks on turustustusstandardite üle järelevalve teostamiseks ning ELÜPS-i rakendamisel ilmnunud kitsaskohtade parandamiseks vaja teha ka teisi parandusi nagu näiteks erimärgistusloa kehtivus.

Üheks turukorralduslikuks abinõuks on ka koolikava toetuse rakendamine. Koolikava efektiivsemaks rakendamiseks tehakse ELÜPS-is muudatus, et rakendada paindlikumat juhtimist määruse tasandil. Kehtiv ELÜPS sätestab seaduse tasandil toetuse määra arvestamise alused, mis toetuse suuruse leidmisel aluseks võetakse. Küll aga Euroopa Liidu õigus näeb ette ka teisi võimalusi toetuse suuruse leidmiseks. Näiteks on ka koolikava toetuse puhul lubatud rakendada lihtsustatud kulumeetodit (ühikuhinna arvestus), mis lihtsustab koolikava rakendamist ning halduskontrollide läbiviimist, võimaldades toetusmeedet kulutõhusamalt rakendada. Võttes arvesse, et teiste ELÜPS-i alusel rakendatavate sekkumiste ja toetuste puhul on toetuse vormi ja suuruse leidmise viisi valiku tegemine delegeeritud valdkonna eest vastutava ministri pädevusse, kes kehtestab toetuse andmise täpsemad tingimused määrusega. Seega, seaduse muutmise tulemusena delegeeritakse ka koolikava toetuse puhul toetuse vormi ja suuruse leidmise viisi valiku tegemine valdkonna eest vastutava ministri pädevusse, kes kehtestab toetuse andmise täpsemad tingimused määrusega.

Samuti puudub ELÜPS-is selge õiguslik alus põllumajandustoodete turuinfo andmete töötlemiseks. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artiklite 151 ja 223 ning komisjoni rakendusmääruse (EL) 2017/1185⁷ alusel kogutakse põllumajandustoodete kohta turuinfot. Nimetatud andmeid kogutakse turu läbipaistvuse tagamiseks ja põllumajandustoodete ühise turukorralduse kohaldamiseks. Põllumajandustoodete turuinfo andmestik kujutab endast töödeldavate korrastatud andmete küllaltki suurt kogumit, mida ei ole andmekoguna asutatud ega registreeritud. Andmete õiguspäraseks töötlemiseks tulebki luua õiguslik alus. Seaduse muutmise tulemusena sätestatakse, et põllumajandustoodete ühise turukorralduse abinõude rakendamiseks vajalike Euroopa Komisjonile esitatavate andmete (edaspidi *туруinfo*) kogumise ja töötlemise korraldab Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, kes võib turuinfo kogumiseks ja töötlemiseks määrata valitsemisala asutuse.

Lisaks täiendatakse veise-, sea- ja lambarümpade kvaliteediklasside määramise tunnustuse saanud isiku kohustus läbida PTA poolt korraldatud koolitus kui isikul ei ole küllaldast veise-, sea- ja lambarümpade kvaliteediklassidesse määramise kogemust ning täpsustakse volitusnormi.

2.3 Kvaliteedikavad

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671–854).

⁷ Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2017/1185, 20. aprill 2017, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruste (EL) nr 1307/2013 ja (EL) nr 1308/2013 rakenduseeskirjad seoses komisjonile edastatava teabe ja dokumentidega ning millega muudetakse mitut komisjoni määrust ja tunnistatakse mitu määrust kehtetuks (ELT L 171 4.7.2017, lk 113).

Seaduse muudatusega täiendatakse riiklikke kvaliteedikavasid reguleerivaid sätteid, et kvaliteedikavaga tagada paindlikkus kogu põllumajandustoodete tootmise ja töötlemise ahela hõlmamiseks. Riikliku kvaliteedikava puhul on tegemist ELÜPS-i § 93 alusel tunnustatud kvaliteedikavaga. 2024. aasta alguse seisuga on Eestis kaks riiklikult tunnustatud kvaliteedikava ja koostamisel on ka uued riiklikud kvaliteedikavad. Erinevate sektorite spetsiifikast lähtuvalt on oluline täiendada riiklikke kvaliteedikavasid reguleerivaid sätteid.

2.4 Sotsiaalne tingimuslikkus ja ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud Euroopa Liidu finantshuvide kaitseks kohaldatavad meetmed

Seaduse muutmise tulemusena luuakse alused sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi kehtestamiseks. Sotsiaalne tingimuslikkus seab Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika pindala- ja loomapõhiste toetuste saamise tingimuseks lisaks seni kehtestatud nõuetele teatud töö- ja tööhõivetingimustega seotud nõuete ja tööandja kohustuste järgimise. Rikkumiste eest Euroopa Liidu finantshuvide kaitseks kohaldatavad meetmed põhinevad eranditult pädevate asutuste otsustel või ametlikel teadatel. Teavitada tuleb makseagentuuri (PRIA) leitud rikkumistest vähemalt kord aastas. Makseagentuur täiendavaid kontrole ei tee. Lisaks pööratakse põllumajanduse laiendusteenustes suuremat tähelepanu tööõiguslikele küsimustele. Liikmesriikidel on kohustus rakendada alates 01.01.2025 sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi.

Lisaks sellele on ELÜPS-i rakendamisel ilmnenud, et tingimuslikkusega seotud kaitsemeetme rakendamise leevendus, mille kohaselt kaitsemeedet toetuse saaja ja kalendriaasta kohta ei kohaldata, kui vähendamise või väljaarvamise summa on kuni 100 eurot, ei tööta kavandatud viisil. Sellest tulenevalt sellest leevendusest loobutakse.

2.5 Riiklik ja haldusjärelvalve

Seaduse muudatusega antakse PTA-le õigus ettekirjutuste tegemiseks, et tagada geograafilise tähise kaitsega vastuolus oleva veebiliidese kaudu esitatava teabe või domeeninime kõrvaldamine. Geograafiliste tähiste puhul on tegemist kollektiivse intellektuaalomandiõigusega, mille eesmärk on kaitsta geograafilise tähisena registreeritud toodete tootjate majandushuvi. Euroopa Liidu õigusaktides on sätestatud, et liikmesriigid peavad riskianalüüsi põhjal tegema kontrole registreeritud geograafiliste tähiste turul kasutamise üle ja rakendama nõuete rikkumise korral vajalikke meetmeid. Veebipõhiseid vahendusteenuseid kasutatakse aina laialdasemalt ja eelkõige veebiplatvormi kasutatakse toodete, sealhulgas geograafilise tähisega toodete müümiseks üha enam ning mõnel juhul võivad veebiplatvormid olla oluline keskkond, mis aitab kelmusi ja pettusi ennetada.

Seaduse muudatusega sätestatakse ka trahvisumma määr seoses kaitstud päritolunimetusega või kaitstud geograafilise tähisega toote turul kasutamise nõuete rikkumisega. Muudatus on vajalik, kuna Eesti kehtiv õigus ei ole piisav geograafilise tähisega toodetega seotud nõuete eiramiste ja pettustega võitlemiseks.

Lisaks sätestatakse, et toetusraha jäetakse taotlejalt tagasi nõudmata, kui käesoleva seaduse alusel antud toetuse puhul ei ületa tagasinõutav summa ilma intressideta 100 eurot.

2.6 Põllumajandusarvestus

2023. aastal jõustunud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2023/2674⁸ muudeti nõukogu määrust (EÜ) nr 1217/2009⁹, millega kujundati varasem põllumajandusliku raamatupidamise andmevõrk (edaspidi *FADN*) ümber põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrguks (edaspidi *FSDN*). Muudatus toob kaasa muuhulgas kohustuse andmekorjet kaasajastada (topeltkogumise vältimine) ning koguda majandusnäitajatele lisaks ka keskkonna- ja sotsiaalseid näitajaid. Seni on *FSDN* valimisse kuulunud ettevõtjatele olnud andmete esitamine vabatahtlik ning andmete esitamise eest on saadud rahaline tasu olenemata andmete esitamise mahust. Riigil on kohustus esitada Euroopa Komisjonile kokku lepitud valimis ette nähtud majapidamiste arvu kohta andmeid. Määrus (EÜ) nr 1217/2009 on liikmesriikidele otsekohalduv, riigil on kohustus korraldada andmete kogumine, määrata *FSDN* kontaktasutus ning tagada vajalikele juba kogutud andmetele juurdepääs, moodustada *FSDN* siseriiklik komisjon, tagada esinduslik valim ning arendada vajalikud IT süsteemid. Seaduse muudatusega viiakse § 105 kooskõlla määruse (EÜ) nr 1217/2009 muudatustega.

Senise põllumajandusliku raamatupidamise andmevõrgu (*FADN*) andmebaas ei ole registreeritud riigi infosüsteemina. Kuna tegu on pikaajaliste ja detailsete andmetega põllumajandustootjate kestlikkuse kohta, tehakse seaduses muudatus, mille tulemusena luuakse õiguslik alus põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri koosseisu turuinfo ja põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrgu alamregister. Selle alamregistri vastutavaks töötlejaks jääb Eestis *FADN/FSDN* kontaktasutusena määratud METK. Vajalik on muuta nimetatud registri põhimäärust.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu § 1 punktiga 1 asendatakse viide 2024. aastal kehtetuks tunnistatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 1151/2012¹⁰, viitega 2024. aasta mais jõustunud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2024/1143¹¹. Enne uue Euroopa Liidu määruse jõustumist 2024. aastal, oli Euroopa Liit kehtestanud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1308/2013, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2019/787¹² ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1151/2012 põhjaliku süsteemi eritoodete nimetuste kaitsmiseks, et edendada nende ainulaadseid omadusi, mis on seotud nende geograafilise päritoluga, ning traditsioonilist oskusteavet põllumajandustoodete, veini ja piiritusjookide valdkonnas. Uue Euroopa Liidu määruse jõustumisega kaasnesid Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1151/2012 kehtetuks tunnistamine ja muudatused Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustes (EL) nr 1308/2013 ja (EL) 2019/787. Reformi eesmärgiks oli tõhustada ja muuta õigusraamistik selgemaks, et lihtsustada ja ühtlustada uute nimetuste registreerimistaotluse esitamise ja tootespetsifikaatide muutmise korda. Menetluste

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2023/2674, 22. november 2023, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 1217/2009 seoses põllumajandusliku raamatupidamise andmevõrgu ümberkujundamisega põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrguks (ELT L, 2023/2674, 29.11.2023).

⁹ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1217/2009, 30. novembri 2009, millega luuakse Euroopa Liidu põllumajanduslike majapidamiste tulused ja majandustegevust käsitlevate raamatupidamisandmete kogumise võrk (kodifitseeritud versioon) (ELT L 328 15.12.2009, lk 27).

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1151/2012 põllumajandustoodete ja toidu kvaliteedikavade kohta (ELT L 343, 14.12.2012, lk 1–29).

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1143, milles käsitletakse veinile, piiritusjookidele ja põllumajandustoodetele antavaid geograafilisi tähiseid ning põllumajandustoodete garanteeritud traditsioonilisi tooteid ja vabatahtlikke kvaliteedimõisteid ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1308/2013, (EL) 2019/787 ja (EL) 2019/1753 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1151/2012 (ELT L 2024/1143, 23.04.2024).

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/787, milles käsitletakse piiritusjookide määratlemist, kirjeldamist, esitlemist ja märgistamist, piiritusjookide nimetuste kasutamist muude toiduainete esitlemisel ja märgistamisel, piiritusjookide geograafiliste tähiste kaitset ning põllumajandusliku päritoluga etüülalkoholi ja destillaatide kasutamist alkoholsetes jookides ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 110/2008 (ELT L 130, 17.05.2019, lk 1–54).

lihtsustamiseks ühtlustati veini, piiritusjookide ja põllumajandustoodete geograafilisi tähiseid käsitlevad menetlusnormid ja kehtestati need ühes õigusaktis, säilitades samal ajal Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1308/2013 veini käsitlevad, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2019/787 esitatud piiritusjooke käsitlevad ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1143 esitatud põllumajandustooteid käsitlevad tootepõhised sätted.

Eelnõu § 1 punktiga 2 tunnistatakse ELÜPS-i § 2 lõike 1 punkt 6 kehtetuks. Geograafilise tähisega piiritusjookide registreerimine, muutmine, vastuväite esitamine, registreeringu tühistamine, kaitse ja jõustamine ning kontroll on alates 2024. aasta maist sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1143, mis on ELÜPS-i alusel rakendatavate abinõude aluseks. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2019/787 on edaspidi esitatud sätted, mis puudutavad geograafilise tähisega piiritusjookide spetsiifikat. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2019/787 on edaspidi sätestatud geograafilise tähisega piiritusjookide tootespetsifikaadi ja koonddokumendi vorm ning homonüümsete geograafiliste tähiste kaitse mõju veinitoodete kaitstud päritolunimetustele ja kaitstud geograafilistele tähistele. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2019/787 sätestatud tootespetsifikaadi ja koonddokumendi vormile viidatakse vastavalt ka määruse (EL) 2024/1143 artikli 2 lõike 2 punktides a ja b.

Eelnõu § 1 punktiga 3 sõnastatakse uuesti ELÜPS-i § 11 lõige 1, et valdkonna eest vastutaval ministril on võimalik strateegiakava sekkumiste raames antavad toetused kehtestada pikemaks ajavahemikuks kui üks kalendriaasta.

Eelarvevahendite jaotuse strateegiakava sekkumiste raames antavate toetuste osas otsustab valdkonna eest vastutav minister igal aastal käskkirjaga, seejuures vajadusel ka pikemaks ajavahemikuks kui kalendriaasta. Samas toetused, mille osas taotlusi konkreetsel kalendriaastal vastu võetakse, kehtestab valdkonna eest vastutav minister igal konkreetsel aastal määrusega, mis toob jooksva taotlemisega sekkumiste korral kaasa olukorra, kus aasta viimasel päeval peab PRIA taotluste vastuvõtmise peatama, kuni jõustub ministri uus määrus saabuval kalendriaastal antavate toetuste kohta. See peatab asjatult jooksva taotlemise rakendamise ja võib kaasa tuua surve esitada taotlus ära enne aasta lõppemist hoolimata sellest, kas taotlus on põhjalikult läbi mõeldud ja kvaliteetselt ette valmistatud. See toob kaasa suurema töökoormuse PRIA-le, sest taotlused kuhjuvad aasta lõpus, suurenenud ressursivajaduse taotluste menetlemiseks aasta algul ning negatiivse mõju ettevõtjatele, sest suureneb kiirustamisest põhjustatud ebapiisava kvaliteediga taotluste osakaal.

Eelnõu § 1 punktiga 4 viiakse volitusnormist eraldi sättesse valdkonna eest vastustavale ministrile võimalus näha ette toetuse andmine ainult maksetaotluse alusel ja üksnes kehtiva kohustuse raames. See erisus kehtib mitmeaastaste toetuskeemide kohta, kus võib otsustada (tavaliselt rahalise vahendite nappuse korral), et uusi tulijaid toetuskeemi ei oodata, kuid varem skeemiga liitunud toetusesaajad saavad jätkuvalt toetust taotleda. Tegemist on normitehnilise muudatusega.

Eelnõu § 1 punktiga 5 muudetakse ELÜPS-i 4. peatüki 5. jao pealkirja, asendades sõnad „ning tingimuslikkus“ tekstiosaga „, tingimuslikkus ning sotsiaalne tingimuslikkus“. Seadust täiendatakse sotsiaalse tingimuslikkusega seotud sätetega, mis osaliselt lisatakse nimetatud jakku. Seetõttu tuleb ka seaduse 4. jao 5. peatüki pealkirja muuta.

Eelnõu § 1 punktiga 6 täiendatakse ELÜPS-i § 39 lõiget 2 teise lausega selliselt, et kui pinnaseiresüsteemi rakendamisel esitatakse tõendina asukohamärgisega pilt, kasutatakse pildi tegemiseks PRIA heakskiidetud mobiilirakendust.

Alates 2023. aastast rakendunud pinnaseiresüsteemile ning vastavalt komisjoni rakendusmääruse (EL) 2022/1173¹³ artiklitele 10 ja 11, võivad liikmesriigid kasutada lisaks kohustuslikele Copernicuse Sentineli satelliidi piltidele ka muid vähemalt samaväärse väärtusega andmeid nagu näiteks asukohamärgisega fotod. Asukohamärgisega fotode tegemine ja nende edastamine eeldab vastava rakenduse s.o äpi kasutuselevõttu, millega tehtud fotode asukoht ja aeg on valideeritud ning tagatud on fotode autentsus. Seetõttu ei ole PRIA heakskiidetud mobiilirakendust kasutades tehtud asukohamärgisega foto võrreldav niisama telefoniga tehtud ja e-posti teel saadetud fotoga, kuna viimati nimetatud metaandmed on lihtsasti manipuleeritavad ega anna kindlust foto autentsuses.

PRIA on välja töötanud ning kasutusele võtnud vastava mobiilirakenduse (Iva äpp) asukohamärgisega fotode tegemiseks. Nimetatud mobiilirakendust kasutatakse pinnaseiresüsteemi kohaldamiseks ning see on vajalik juhtudeks, kui pinnaseiresüsteemi käigus on tuvastatud mittevastavus toetuse nõuete täimisel. Kuna pinnaseiresüsteem on kontrollisüsteemist eraldiseisev, mis on mõeldud erinevate toetuste raames põllumajanduslike tegevuste seiramiseks, jälgimiseks ja hindamiseks, tähendab, et tuvastatud mittevastavuse korral ei järgne koheselt karistus, vaid taotlejale antakse võimalus tegevused vastavusse viia, sealhulgas enda poolt tehtud tegevusi tõendada. Juhul, kui PRIA-l ei ole võimalik olemasolevate usaldusväärsete ja kättesaadavate seireandmete pealt vastavust tuvastada (nt kultuuri tuvastada), tuleb läbi viia järeltegevused, milleks võib kasutada eelnimetatud mobiilirakendust asukohamärgisega fotode tegemiseks. Peamiselt kasutatakse antud funktsiooni toetusõiguslikkuse nõuete seiramiseks.

Teisisõnu tähendab, et taotlejale edastatakse fotoülesanne, mille puhul saadab PRIA taotlejale e-kirja, milles palutakse teha hiljemalt etteantud kuupäevaks asukohamärgisega foto olukorrast põllul, millega tõendatakse tegelikku olukorda põllul. Foto tuleb teha PRIA vastavas mobiilirakenduses (Iva), st väljaspool rakendust tehtud fotosid ei saa kasutada. Lisaks fotole salvestab rakendus ka foto tegemise asukoha, suuna ning aja. Juhul, kui fotodelt ei olnud võimalik reaalset olukorda põllul hinnata või fotoülesannet ei täidetud tähtajaks, võib PRIA-l olla tarvis olukorra hindamiseks läbi viia kohapealne kontroll. Nimetatud mobiilirakendust saab kasutada üksnes eespool kirjeldatud PRIA edastatud fotoülesande olemasolul.

Täpsemad juhised ning infomaterjal nimetatud mobiilirakenduse kasutamiseks ning ülesande täitmiseks on leitav ka PRIA veebilehel <https://www.pria.ee/infokeskus/iva>. Nimetatud mobiilirakendus on juba kasutusel.

Eelnõu § 1 punktiga 7 tunnistatakse kehtetuks ELÜPS-i § 43 lõige 3. Nimetatud lõike kohaselt võib valdkonna eest vastutav minister käesoleva seaduse § 42 lõikes 1 nimetatud nõuete täitmise kontrollimiseks määrusega kehtestada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli 83 lõikes 2 nimetatud lihtsustatud kontrollisüsteemi rakendamise juhud ja ulatuse. Kuna lihtsustatud kontrollisüsteemi sätted asendatakse nimetatud Euroopa Liidu määruses uue sisuga sättega või jäetakse tekstist üldse välja, siis tuleb ka nimetatud lõige 3 ELÜPS-is kehtetuks tunnistada. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli 83 lõikes 2 ei ole enam liikmesriigile sätestatud võimalust teatud juhtudel kehtestada lihtsustatud kontrollisüsteem. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1468¹⁴ artikli 2 punktiga 1 sõnastati Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli

¹³ Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/1173, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 kohaldamise eeskirjad ühise põllumajanduspoliitika ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi kohta (ELT L 183, 08.07.2022, lk 23–34).

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1468, millega muudetakse määruseid (EL) 2021/2115 ja (EL) 2021/2116 seoses maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise standardite, ökokavade, ÜPP strateegiakavade muutmise, ÜPP strateegiakavade läbivaatamise ning kontrollidest ja karistustest vabastamisega (ELT L, 2024/1468, 24.5.2024).

83 lõige 2 uuesti, asendades selle teise sisuga sättega, mille kohaselt põllumajandustootjad, kelle põllumajandusliku majapidamise maksimumsuurus ei ületa 10 hektarit artikli 69 lõike 1 kohaselt deklareeritud põllumajandusmaad, vabastatakse käesoleva artikli lõike 1 kohaselt kehtestatud süsteemi alusel tehtavatest kontrollidest. Lisaks jäeti Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli 83 lõikest 6 välja punkt f, mis oli samuti seotud lihtsustatud kontrollisüsteemiga.

Eelnõu punktiga 8 täiendatakse ELÜPS-i 4. peatüki 5. jagu 3. jaotisega sotsiaalse tingimuslikkuse kohta.

Sotsiaalne tingimuslikkus seab Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika pindala- ja loomapõhiste toetuste saamise tingimuseks lisaks seni kehtestatud nõuetele teatud töö- ja tööhõivetingimustega seotud nõuete ja tööandja kohustuste järgimise. Rikkumiste eest Euroopa Liidu finantshuvide kaitseks kohaldatavad meetmed põhinevad eranditult pädevate asutuste otsustel või ametlikel teadatel. Teavitada tuleb makseagentuuri (PRIA) leitud rikkumistest vähemalt kord aastas. Makseagentuur täiendavaid kontrole ei tee. Lisaks pööratakse põllumajandussektoris suuremat tähelepanu tööõiguslikele küsimustele. Liikmesriikidel on kohustus rakendada alates 01.01.2025 sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi. Sotsiaalse tingimuslikkusega seonduv on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115¹⁵ artiklis 14 ja lisa IV ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116¹⁶ IV jaotise V peatükis.

Paragrahviga 43¹ sätestatakse, mis on sotsiaalne tingimuslikkus.

Lõikes 1 sätestatakse, et sotsiaalne tingimuslikkus käesoleva seaduse tähenduses on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklis 14 nimetatud töö- ja tööhõivetingimustega seotud nõuete ja tööandja kohustuste (edaspidi koos *sotsiaalse tingimuslikkuse nõuded*) süsteem. Sotsiaalse tingimuslikkuse süsteem ei ole seaduse §-s 42 sätestatud tingimuslikkuse süsteemi üks n-ö alaliik. Sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete all mõeldakse viidatud määruse artikli 14 lõike 1 kohaselt nõudeid ja kohustusi, mis tulenevad sama määruse IV lisa osutatud õigusaktidest. Sotsiaalse tingimuslikkuse nõuded on viidatud lisa kohaselt seotud kolmest direktiivist tulenevate nõuete ja kohustustega: 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/1152¹⁷ – läbipaistvad ja prognoositavad töötingimused; 2) Nõukogu direktiiv 89/391/EMÜ – meetmed, millega soodustatakse töötajate tervise ja ohutuse parandamist; 3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/104/EÜ¹⁸ – töötajate töövahendite kasutamisele esitatavad ohutuse ja tervishoiu miinimumnõuded. Viidatud lisa kohaselt on üks selline nõue esitada töötingimused kirjalikult ning üks selline kohustus tagada, et töövahendid sobivad töötajate tööülesannete täitmiseks ilma ohutust või tervist kahjustamata. Sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete puhul ei ole tegemist uute või täiendavate töö- ja tööhõivetingimustega seotud nõuete ning tööandja kohustuste kehtestamisega ega uue kontrollisüsteemi loomisega. Tegemist on oma olemuselt vaid põllumajandustoetuste sidumisega Eestis kehtivate asjakohaste õigusaktidega (näiteks

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186).

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261).

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/1152, 20. juuni 2019, läbipaistvate ja prognoositavate töötingimuste kohta Euroopa Liidus (ELT L 186, 11.7.2019, lk 105–121).

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/104/EÜ, 16. september 2009, töötajate poolt tööl kasutatavatele töövahenditele esitatavate ohutuse ja tervishoiu miinimumnõuete kohta (teine üksikdirektiiv direktiivi 89/391/EMÜ artikli 16 lõike 1 tähenduses) (ELT L 260, 3.10.2009, lk 5–19).

töölepingu seadus, töötervishoiu ja tööohutuse seadus). Kõiki töö- ja tööhõivetingimustega seotud nõudeid ning tööandja kohustusi, mis on ka sotsiaalse tingimuslikkuse nõuded on kontrollitud tavapärase kontrolli käigus ka varem.

Lõikes 2 sätestatakse, et sotsiaalse tingimuslikkuse nõudeid peavad täitma Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli 87 lõikes 1 nimetatud toetuste taotlejad. Siia alla kuuluvad määruse (EL) 2021/2115 artiklis 14 ning määruse (EL) nr 228/2013¹⁹ IV peatükis või määruse (EL) nr 229/2013²⁰ IV peatükis osutatud toetuse saajad.

Lõike 3 kohaselt kehtestab sotsiaalse tingimuslikkuse nõuded valdkonna eest vastutav minister määrusega. Kuigi sotsiaalse tingimuslikkuse nõuded on juba riigisisestes õigusaktides direktiivide ülevõtmisega sätestatud, siis nende nõuete ministri määrusega kehtestamisel saab tagada sotsiaale tingimuslikkuse süsteemi rakendamise veelgi parema õiguselguse – ehk ka selguse selles osas, millised direktiividest riigisisesse õigusakti ülevõetud nõuded on täpsemalt ka sotsiaalne tingimuslikkuse nõuded, mida eespool nimetatud toetuste taotlejad täitma peavad. Nimelt on riigisiseses õiguses kehtestatud töö- ja tööhõivetingimustega seotud nõuete ning tööandja kohustuste sotsiaalse tingimuslikkuse nõuetena mitte täitmisel taotlejate jaoks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklites 88 ja 89 sätestatud tagajärjed. Seetõttu on vajalik, et konkreetset nõudeid, mida taotlejad sotsiaalse tingimuslikkuse nõuetena täitma peavad, oleksid nimetatud õigustloovas aktis. Sarnaselt maeluministri 21. detsembri 2022. a määruse nr 68 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded“ lisas 1 sätestatud kohustuslikele majandamisnõuetele, sätestatakse ka sotsiaalse tingimuslikkuse nõuded samas määruses eraldi lisana. Tegemist on asjakohastele riigisisestele nõuetele ja õigusaktidele viitamisega, mitte uute nõuete kehtestamisega.

Paragrahviga 43² sätestatakse sotsiaalse tingimuslikkusega seotud kontrollisüsteemi puudutav. Tööinspeksioon teavitab PRIA-t sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete rikkumisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli 88 lõike 1 kohaselt. Nimetatud asutuse põhiülesanneteks Eestis on: viia ellu töökeskkonnapoliitikat; teha järelevalvet töökeskkonnas töötervishoidu, tööohutust ja töösuhteid reguleerivate õigusaktide nõuete täitmise üle; teha järelevalvet töövahendusteenust osutavate ja renditööjõudu vahendavate ettevõtjate majandustegevuse nõuete ja piirangute täitmise üle; teavitada üldsust, töötajaid ja tööandjaid töökeskkonna ohtudest ning lahendada töövaidlusi ja viia läbi lepitusmenetlusi kohtuvälises töövaidlusi lahendavas organis.

Sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi nõuete kontrollimiseks kasutab Tööinspeksioon olemasolevat kontrolli- ja haldussüsteemi. Kontrolli all mõistetakse nii administratiivset kui ka kohapealset kontrolli. Tööinspeksiooni kontrollimaht ei muutu ja ta teeb kontrolle samas mahus edasi nagu asjakohase direktiivi nõuded ette näevad. Kui leitakse rikkumine, vaadatakse, kas nõue kuulub ka sotsiaalse tingimuslikkuse nõude alla ning teavitatakse makseasutust.

Eelnõu § 1 punktiga 9 muudetakse ELÜPS-i § 73 lõiget 2 selliselt, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artiklites 151 ja 223 sätestatud turuinfo kogumiseks ja töötlemiseks võib määrata Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi hallatava riigiasutuse. Liikmesriigil on komisjoni rakendusmääruse (EL) 2017/1185 alusel kohustus koguda turuinfot põllumajandustoodete kohta, et kohaldada põllumajandustoodete ühise turukorralduse meetmeid ja tagada turu läbipaistvus. Alates 2024. aastast täidab andmete kogumise, analüüsimise ja Euroopa Komisjonile edastamise ülesandeid METK. Senised alternatiivsed

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 228/2013, 13. märts 2013, millega kehtestatakse põllumajanduse erimeetmed liidu äärepoolseimate piirkondade jaoks ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 247/2006 (ELT L 78 20.3.2013, lk. 23).

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 229/2013, 13. märts 2013, millega kehtestatakse põllumajanduse erimeetmed Egeuse mere väikesaarte jaoks ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1405/2006 (ELT L 78, 20.3.2013, lk 41–50).

võimalused nagu valida kontaktasutuseks juriidiline isik, kellele sõlmitakse halduskoostöö seaduses sätestatud korras haldusleping või tellida turuinfo kogumise ja töötlemise Statistikaametilt riikliku statistika seaduse § 20 alusel riikliku statistika programmivälise statistikatöona, jäetakse välja. Senise turuinfo kogumise tulemusena on jõutud seisukohale, et liikmesriigile pandud ülesannet on kõige otstarbekam täita riigiasutusel endal.

Eelnõu § 1 punktiga 10 muudetakse ELÜPS-i § 82 lõike 4 sõnastust eesmärgiga anda valdkonna eest vastutava ministri pädevusse otsustada määruse tasandil koolikava toetuse andmise täpsemad tingimused. Koolikava toetuse raames pakutakse lastele haridusasutuses puu- ja köögivilja ning piima ja piimatooteid, samuti hüvitatakse osaliselt sellega kaasnevate haridusmeetmete kulud. Toetuse andmise peamised tingimused on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1308/2013 ja selle alusel kehtestatud õigusaktides.

Kehtiv ELÜPS sätestab seaduse tasandil toetuse määra arvestamise alused, mis toetuse suuruse leidmisel aluseks võetakse. Senine lahendus on osutunud piiravaks, kuna Euroopa Liidu õigus näeb ette ka teisi võimalusi toetuse suuruse leidmiseks. Näiteks on ka koolikava toetuse puhul lubatud rakendada lihtsustatud kulumeetodit (ühikuhinna arvestus), mis lihtsustab koolikava rakendamist ning halduskontrollide läbiviimist, võimaldades toetusmeedet kulutõhusamalt rakendada.

Muudatuse tulemusena on edaspidi ministri määruse tasandil võimalus kehtestada toetuse vorm, määr ja suurus, mis võtab arvesse ELÜPS § 81 lõike 2 alusel kehtestatud koolikava rakendamise riiklikus strateegias tehtud valikuid. Teiste ELÜPS-i alusel rakendatavate sekkumiste ja toetuste puhul on toetuse vormi ja suuruse kehtestamine delegeeritud valdkonna eest vastutava ministri pädevusse, kes kehtestab toetuse andmise täpsemad tingimused määrusega. Koolikava toetus on samuti üks ELÜPS-i alusel rakendatavatest toetustest ja ei ole põhjust toetuse andmise niivõrd täpsete tingimuste seaduse tasemel reguleerimiseks ka selle toetuse puhul.

Eelnõu § 1 punktiga 11 täiendatakse § 82 lõikega 4¹ koolikava toetuse andmise tingimusi olukorraks kui selleks toetuseks eraldatud eelarve vahendeid ei jagu kõikide soovijate jaoks. Koolikava toetust antakse õppeaastaks eraldatud vahendite ammendumiseni. Hetkel kehtiva korra alusel on võimalik koolikavatoetust taotleda kuni viis korda aastas järgmiste taotlusperioodide kohta: 1. august – 31. oktoober; 1. november – 31. detsember; 1. jaanuar – 28. veebruar; 1. märts – 31. aprill ning 1. mai – 31. juuli. Kui eelarve vahendeid on selleks õppeaastaks lõppenud, ei ole mõistlik tekitada taotlejates ootust toetuse saamiseks, vaid toetuse andmine tuleb järgneviks või järgnevateks taotlusperioodiks lõpetada. Eelarvevahendite kasutamise üle peab arvestust PRIA ja tema teatab ka toetuse andmise lõpetamisest enne uue taotlusperioodi algust. Taotlejatel on siis võib võimalik otsustada kas pakuvad õppeaasta lõpuni koolipiima või -puuvilja omadest vahenditest või loobuvad kulutuste tegemisest.

Eelnõu § 1 punktidega 12 ja 13 täiendatakse ELÜPS-i veise-, sea- ja lambarümpade kvaliteediklassidesse määramise tunnustuse saanud isikule täpsemad kohustused. **Eelnõu punktiga 12** täiendatakse ELÜPS-i § 87 lõikega 3¹, mille kohaselt pannakse tunnustuse saanud isikule kohustus läbida iga kolme aasta tagant PTA korraldatud koolitus. Kui isikul on küllaldane kvaliteediklassidesse määramise kogemus, mida näitab lihakäitlemise maht ettevõttes, PTA poolt riikliku järelevalve käigus isiku regulaarne kontroll ja rümpade kvaliteediklassidesse määramine lubatud vea piires, ei pea tunnustuse saanud isik koolitusel regulaarselt osalema. Eestis rakendatakse veise-, sea- ja lambarümpade kvaliteediklassidesse määramist 2004. aastast ja sellest ajast alates on PTA-s isikuid koolitatud, võetud vastu eksameid ja antud välja tunnustusi. Tänapäevaks on sellise tunnustuse saanud 15 isikut veiserümpade kvaliteediklassi määramiseks, 13 isikut searümpade kvaliteediklassi

määramiseks ja üks lambarümpade kvaliteediklassi määramiseks. Osa tunnustuse saanud isikuid enam selles valdkonnas ei tegutse või ei ole aastaid praktiseerinud. Kuivõrd kvaliteediklassidesse määramisel on oluline (eriti veise- ja lambarümpade puhul) pidev praktiseerimine, siis on oluline, et tunnustuse säilimine eeldusena peab isik oma teadmisi regulaarselt täiendama või vajadusel tõestama, et ta praktiseeribki pidevalt. ELÜPS-i § 87 lõikes 3 sätestatud volitusnormi alusel kehtestab valdkonna eest vastav minister tunnustamise saamise nõuetena ka nõuded koolitusele ja selle, mida loetakse küllaldaseks kogemuseks. Koolituse korraldab PTA, kellel on riikliku järelevalve teostajana selles valdkonnas sisuliselt ainuke pädevus Eestis ning teisalt on sellega ettevõtjale tagatud võimalus asjakohast koolitust Eestis saada. Juhul, kui tunnustatud isik ei vasta kõnealustele nõuetele on PTA-l õigus ELÜPS-i § 71 lõike 3 alusel tunnustamise otsus kehtetuks tunnistada.

Eelnõuga täpsustatakse selguse huvides ELÜPS § 87 lõikes 4 olevat volitusnormi ning tuuakse välja, et tunnustamise nõuete hulgas kehtestatakse nõuded ka kohustusliku koolituse läbimise kohta ja sätestatakse, mida loetakse küllaldaseks kvaliteediklassidesse määramise kogemuseks. Lisatava rakendussättega nähakse enne 2025. aasta 1. jaanuari veise-, sea- ja lambarümpade kvaliteediklasside määramiseks tunnustuse saanud isikule üks aasta enda nõuetega vastavusse viimiseks. Kui see isik tegeleb pidevalt rümpade kvaliteediklassidesse määramisega, siis ei ole tal vaja midagi teha. Kui kogemus ei ole piisav, tuleb tal hiljemalt 2026. aasta 1. jaanuariks läbida nõutav koolitus.

Eelnõu § 1 punktiga 14 muudetakse ELÜPS-i § 88 lõike 2 sõnastust. Muudatuse kohaselt käsitletakse edaspidi riigi toidu ja sööda käitlejate registris (edaspidi *RTSR*) olevaid andmeid ettevõtjate kohta, kes tegelevad turustusstandarditega hõlmatud puu- ja köögivilja esmatootmise või turustamisega puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekoguna komisjoni rakendusmääruse 2023/2430 artiklis 3 lõikes 5 nimetatud ulatuses. Vastavalt komisjoni rakendusmääruse 2023/2430 artiklile 3 peavad liikmesriigid looma delegeeritud määruse 2023/2429 artiklis 1 osutatud sektoreid ja tooteid hõlmava ettevõtjate andmebaasi, sealjuures võib ettevõtjate andmebaasi loomiseks kasutada mis tahes muud andmebaasi või andmebaase, mis on juba koostatud mõnel muul otstarbel. Toiduseaduse § 7 kohaselt on teiste seas ka värske puu- ja köögivilja turustamisega tegelevatel ettevõtjatel kohustus esitada majandustegevusteade, siis on *RTSR* olev teave ettevõtjate kohta täiuslikum kui puu- ja köögiviljade turustamisega tegelevate ettevõtjate andmekogus. Seepärast on mõistlik edaspidi turustusstandarditele vastavuse kontrolli ja järelevalve korraldamiseks riskianalüüsi tegemisel lähtuda *RTSR*-is olevatest andmetest komisjoni rakendusmääruse 2023/2430 artiklis 3 lõikes 5 nimetatud ulatuses, milleks on:

- 1) ettevõtja nimi ja registri- või isikukood või registri- või isikukoodi puudumise korral ettevõtja asukohariigi asjakohane identifitseerimistunnus või isiku sünniaeg;
- 2) ettevõtja kontaktandmed ja tegevuskoht;
- 3) teise lepinguriigi või kolmanda riigi ettevõtja puhul ettevõtja asukoha aadress, kui see erineb tema postiaadressist;
- 4) erimärgistusloa number;
- 5) muud Euroopa Liidu õigusaktides ettenähtud andmed.

ELÜPS-i alusel loodud puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekogu alles ei jää ja see likvideeritakse. Küll aga on vajalik PTA puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekogust mõningad andmed üle kanda *RTSR*-i. Valdavalt vajab ülekandmist kõikide puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate puhul puu- ja köögivilja turustamisstandardi vastavuskontrollide riskikategooria ja märgese kontrolli süsteemi kohta.

Eelnõu § 1 punktiga 15 täiendatakse ELÜPS-i § 88 lõigetega 2¹ ja 2².

Lõikega 2¹ täpsustatakse milliseid andmeid tuleb lisaks *RTSR*-s olevatele andmetele puu- ja köögiviljade turustamisega tegelevate ettevõtjate puhul registrisse kanda. Puu- ja köögivilja

turustamisega tegelevate ettevõtjate andmebaasi kantavate andmete loetelu on sätestatud komisjoni rakendusmääruse 2023/2430 artikli 3 lõikes 5. RTSR-i on kantud majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse §-s 15 sätestatud andmed, mis hõlmavad osalised ka komisjoni rakendusmääruse 2023/2430 artikli 3 lõikes 5 punktis a nimetatud andmeid (registreerimisnumber, nimi ja aadress, asjaomane sektor või toode). Seevastu RTSR-s puudub ettevõtja kohta rakendusmääruse 2023/2430 artikli 3 lõike 5 punktis b–e sätestatud teave ehk siis ettevõtja riskikategooriasse liigitamiseks vajalik teave (ettevõtja positsioon turustamisahelas), teave eelmiste kontrollidel saadud tulemuse kohta, kogu muuks kontrolliks vajalik teave nt enesekontrolli süsteemi olemasolu ning teave erimärgistuse loa väljastamise kohta, mis kantakse RTSR-i edaspidi ELÜPS-i alusel. Need andmed kannab RTSR-i PTA. Lõikega 2² nähakse ette volitusnorm, mille alusel on valdkonna eest vastutaval ministril võimalus kehtestada, millises ulatuses käsitletakse RTSR-i puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekoguna, arvestades komisjoni rakendusmääruse (EL) 2023/2430 artikli 3 lõikes 3 sätestatud erandeid ja vabastusi turustamisstandardite kohaldamisel. Viidatud õigusakti kohaselt on turustusstandarditele vastavuse nõudest vabastatud nt üksnes töötlemiseks või loomatoiduks ette nähtud puu- ja köögiviljad või tooted, mida tootja müüb tarbijale isiklikuks kasutamiseks oma põllumajandusettevõttes või turul. Lisaks võib liikmesriik otsustada, et sellesse andmekogusse ei kanta neid ettevõtjaid, kelle tegevus piirdub komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2023/2429 artiklis 3 loetletud toodetega (kuivatatud puuviljad, viigimarjad, viinamarjad ja küpsed (kollased banaanid) või kaubaveoga või kes tegelevad üksnes jaemüügiga. Kuna RTSR on andmeid kõikide toidu- ja sööda käitlejate kohta, siis uue volitusnormi alusel antavas määruses sätestatakse millises ulatuses RTSR-is olevaid andmeid käsitletakse puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekoguna arvestades ülalnimetatud EL õigusnormis lubatud võimalusi. Seega on tulemuseks, et osad RTSR-i kantud puu- ja köögivilja turustavad ettevõtjad kuuluvad ühtlasi puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekogusse komisjoni rakendusmääruse (EL) 2023/2430 artikli 3 tähenduses ja osad mitte, sõltuvalt sellest, mis eesmärgil ja mis viisil tooteid turustatakse.

Eelnõu § 1 punktiga 16 tunnistatakse kehtetuks ELÜPS-i § 88 lõige 3. Nimetatud lõikes oli sätestatud puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekogusse kantavate andmete koosseis. Tulenevalt eelnõu punktis 13 tehtavast muudatusest on puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekogusse kantavate andmete koosseis sätestatud edaspidi ELÜPS-i § 88 lõikes 2¹.

Eelnõu § 1 punktiga 17 täiendatakse ELÜPS-i § 88 lõigetega 4¹ ja 4².

Lõikega 4¹ täpsustatakse erimärgistamise loasaanud ettevõtja kohustusi.. Terminiga erimärgistamise luba tähistatakse komisjoni rakendusmääruse 2023/2430 artikli 4 tingimustel ettevõtjale antud õigust kasutada liidus toodetud värske puu- ja köögivilja ning banaanide puhul lähetamisetapis iga pakendi märgistusel I lisas sätestatud näidist, mis kujutab erimärgistust selle kohta, et tegemist on heakskiidetud ettevõtjaga. Sellise märgise kasutamine tõstab ettevõtja kaupade kvaliteedi usaldusvärsust. Erimärgistuse loa andmine on lubatud samas artiklis sätestatud tingimustel ettevõtjale, kelle on PTA vastavuskontrollidele põhjal liigitanud madalaimasse riskikategooriasse. Erimärgistuse loa saamiseks peab ettevõtjal komisjoni rakendusmääruse 2023/2430 artikli 4 kohaselt olema muu hulgas puu- ja köögivilja turustamisstandardite vastavuse kontrollimiseks personal, kes on läbinud asjakohase koolituse või kellel on asjakohane kogemus. Mõiste „asjakohase kogemus“ avatakse läbi varasema praktilise töökogemuse, milleks on vähemalt kolmeaastane töökogemus turustusstandarditele vastavuse tagamisel ja täiendkoolituse läbimine.

Erimärgistuse loa saanud ettevõtjal on kohustus läbida iga kolme aasta järel PTA korraldatud asjakohane koolitus. Kui ettevõtjana tegutseb füüsilisest isikust ettevõtjana võib ta koolituse läbida ise, äriühingu puhul peab ettevõtjal olema vastavasisulise õigussuhte alusel olemas isik, kes selle koolituse on läbinud. Selleks võib olla nt ettevõtte töötja või võlaõigusliku lepingu

alusel teenuse osutaja. Kui isik ei ole koolituse kohustust täitnud, võib PTA 71 lõike 3 iskule antud loa tunnistada kehtestada.

Lõikega 4² sätestatakse erimärgistuse loa tähtaeg ning erimärgistuse loa pikendamine. Kuna kehtivas seaduses ei ole erimärgistuse loa kehtivusaega sätestatud, siis on erimärgistuse loa tähtaja seadmine vajalik. Kuivõrd puu- ja köögiviljade turustamisstandarditele vastavuse määramisel on oluline pidev praktiseerimine ja standardite tundmine, siis peaks turustusstandarditele vastavuse kontrollimiseks pädev isik oma teadmisi teatud intervalli tagant täiendama või tõestama, et tal piisab kogemust. Tähtajatu erimärgistusloa puhul personali pädevuse tõestamise kohustust hiljem ei ole, mistõttu erimärgistuse loa kehtivusaja sätestamine on asjakohane ja vajalik turustatava puu- ja köögivilja turustusstandardile vastavuse tagamisel. Seepärast sätestatakse eelnõuga erimärgistuse loa tähtaeg (kolm aastat) ja seatakse ettevõtjale kohustus loa uuendamiseks oma pädevust tõestada või tõendada. Kuigi komisjoni rakendusmääruses 2023/2430 artikli 4 lõike 2 kohaselt antakse erimärgistus luba vähemalt üheks aastaks, siis arvestades tekkivat halduskoormust, sätestatakse erimärgistus loa kehtivusajaks kolm aastat. Kehtivaid erimärgistuse lube eelnõu koostamise ajal ei ole. PTA toetab erimärgistuse loa tähtajalist väljastamist.

Eelnõu § 1 punktiga 18 tunnistatakse kehtetuks ELÜPS-i § 88 lõige 7. Viidatud volitusnormi alusel minister määrust kehtestanud ei ole. Kuna kehtiva volitusnormi ulatus ei võimalda kehtestada puu- ja köögivilja turustusstandarditele vastavuse kontrollimise kompetentsusnõudeid ja erimärgistamise loa menetlemisega seonduvat, siis see volitusnorm tunnistatakse kehtetuks ja sätestatakse kaks uut volitusnormi – ELÜPS § 88 lõige 2² ja § 88 lõige 8.

Eelnõu § 1 punktis 19 täiendatakse ELÜPS-i § 88 lõikega 8, kus sätestatakse valdkonna eest vastutavale ministrile volitusnorm erimärgistuse loa saamise täpsemate nõuete, erimärgistuse loa taotlemise ja taotluse menetlemise täpsema korra kehtestamiseks. Kuivõrd turustusstandarditele vastavuse tagamisel on äärmiselt oluline pidev praktiseerimine, siis on oluline, et erimärgistuse loa säilimise eeldusena peab asjakohane isik oma teadmisi regulaarselt täiendama või vajadusel tõestama, et ta praktiseeribki pidevalt. Seetõttu kehtestatakse volitusnorm, millega alusel koostatav määrus sisaldab loa saamise tingimusi, sealhulgas loa saamise ja kehtivuse eelduseks olevaid kompetentsusnõudeid nagu koolituse läbimine või küllaldase kogemuse olemasolu ning erimärgistusloa taotlemise ja taotluse menetlemise täpsemat korda.

Eelnõu § 1 punktiga 20 muudetakse ELÜPS-i § 91 lõiget 1 selliselt, et see oleks kooskõlas 2024. aastal jõustuva uue Euroopa Liidu geograafiliste tähiste õigusraamistikuga. Alates 2024. aasta maist toimub geograafilise tähise²¹ põllumajandustoodete, toidu, piiritusjookide ja veini ja garanteeritud traditsioonilise põllumajandustoote ja toidu nimetuste registreerimine Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse määruse (EL) 2024/1143 alusel. Nagu eelnõu § 1 punkti 1 selgitava osa juures selgitatud, jäävad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustesse (EL) nr 1308/2013 ja (EL) 2019/787 alles vaid veinipõldele ja piiritusjookidele kohalduvad spetsiifilised sätted. 2024. aasta alguse seisuga on Eestis kaitstud kaks geograafilist tähist: Estonian vodka ja sõir.

Nimetatud geograafilisi tähiseid kasutab umbes kümme ettevõtjat. Piiritusjooji nimetus Estonian vodka on kaitstud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/787 kohaselt ja kohupiimajuustu nimetus sõir on kaitstud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 1151/2012 kohaselt. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli

---

²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 II jaotises kasutatakse sõnastust geograafilised tähised kokkuvõtvalt nii kaitstud päritolunimetuste kui kaitstud geograafiliste tähiste puhul.

93 lõikele 1, on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1151/2012 kohaselt juba registreeritud kaitstud päritolunimetused, kaitstud geograafilised tähised ja garanteeritud traditsioonilised tooted, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 kohaselt juba registreeritud kaitstud päritolunimetused ja kaitstud geograafilised tähised ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/787 kohaselt juba registreeritud geograafilised tähised jätkuvalt kaitstud ning need kantakse automaatselt asjaomasesse registrisse.

Eelnõu § 1 punktiga 21 muudetakse ELÜPS-i § 91 lõiget 4. Alates 1. jaanuarist 2025. a kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 39 lõiget 1, milles sätestatakse, et iga ettevõtja, kes soovib osaleda mis tahes tegevuses, mille suhtes kehtib geograafilise tähisega toote tootespetsifikaat, teatab sellest pädevale asutusele. Nendeks tegevusteks on näiteks geograafilise tähisega toote tootmine, töötlemine, pakendamine või villimine. Tavapärast on geograafilise tähise spetsifikaadis sätestatud nõuded toote tootmise või töötlemise kohta (olenevalt toote iseloomust – näiteks õunte puhul tootmise nõuded, aga juustu puhul töötlemise nõuded). Täiendavalt võivad spetsifikaadis olla sätestatud ka nõuded toote pakendamisele või villimisele, mis teatud juhtudel võivad kaitstud geograafiliste tähiste puhul toimuda ka väljaspool spetsifikaadis sätestatud geograafilist piirkonda. Kui geograafilise tähise nimetust soovitakse kasutada tootel, mida toodetakse või töödeldakse Eestis, on tootja kohustatud teavitama PTAd enne toote turule laskmist. Näiteks kui ettevõtte hakkab Eestis tootma kohupiimajuustu, millel soovib kasutada nimetust „sõir“ või ka näiteks juustu, millel soovib kasutada nimetust „feta“, peab ta teavitama PTAd enne toote turule laskmist, et pädev asutus saaks teostada toote spetsifikaadile²² vastavuse kontrolli. Näitena toodud „feta“ puhul ei ole tootmine Eestis lubatud ja PTA informeerib tootjat, et tal ei ole lubatud seda nimetust tootel kasutada. PTAd tuleb teavitada ka juhul kui kaitstud nimetusega toote spetsifikaadis on sätestatud nõuded pakendamisele või villimisele ja ettevõtte soovib seda Eestis teha ning seejärel toote turule lasta. Lisaks kohaldub mais 2024. a sama määruse garanteeritud traditsiooniliste toodete kontrollile ja jõustamist reguleeriva artikli 72 lõige 4, mille esimese lõigu kohaselt, teatab iga ettevõtja, kes soovib osaleda mõnes tegevuses, mille suhtes kehtib üks või mitu garanteeritud traditsioonilise tootena tähistatud toote tootespetsifikaadis ette nähtud kohustus, sellest pädevale asutusele. Kuna edaspidi on pädeva asutuse teavitamise kohustus reguleeritud Euroopa Liidu tasandil, täpsustatakse siseriiklikus õiguses, teavitatav asutus, milleks on ELÜPS-i § 90 lõike 2 kohaselt PTA. Säte kohaldub üksnes põllumajandustoote ja toidu kohta, kuna alkoholiga seonduva teatamiskohustuse näeb ette alkoholiseadus.

Eelnõu § 1 punktiga 22 tunnistatakse ELÜPS-i § 92 lõike 3 punkt 1 kehtetuks. Täiendavad nõuded kvaliteedikava raames toodetud lõpptoote märgistamisele sätestatakse kvaliteedikavas ja vajadusel määruses, mille volitusnormid on sätestatud ELÜPS-i § 92 lõikes 6 ja § 93 lõikes 5. Antud volitusnormide alusel koostatav määrus sisaldab toodet puudutavat või toote turustamist mõjutavat tehnilist normi. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/1535²³ artikli 5 lõikele 1 on liikmesriikidel kohustus edastada Euroopa Komisjonile kõik tehniliste eeskirjade eelnõud. Teavitamiskohustus on riigisisest sätestatud toote nõuetele vastavuse seaduse § 43 lõigetes 1 ja 3 ning Vabariigi Valitsuse 23. septembri 2010. a määruses nr 140 „Kavandatavast tehnilisest normist, infoühiskonna teenusele kehtestatavast nõudest ja teenuse osutamise nõudest teavitamise kord ning teavitamist koordineeriva asutuse määramine“, mis sätestab teavitamise korra teatud õigusaktide eelnõude puhul ja teavitamist koordineeriva asutuse, milleks on nimetatud määruse kohaselt Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

²² Feta spetsifikatsioon ja selle kokkuvõte on leitav veebilehelt:

<https://ec.europa.eu/agriculture/eambrosia/geographical-indications-register/details/EUGI00000013179>

²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/1535, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (ELT L 241, 17.09.2015, lk 1–15).

Eelnõu § 1 punktiga 23 muudetakse ELÜPS-i § 92 lõike 3 punkti 2 sõnastust selliselt, et laiendatakse viidet kogu komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2022/126²⁴ artiklile 47. Riiklike kvaliteedikavade rakendamise peamine eesmärk on põllumajandustootja positsiooni parandamine väärtusahelas ja nende puhul on ette nähtud ka sekkumised strateegiakava raames. Oluline on sätestada, et sellised riiklikult tunnustatud kvaliteedikavad peavad vastama kõigile nõuetele, mis on Euroopa Liidu tasandil ette nähtud eesmärgiga optimeerida nende toetamist liikmesriikide poolt maaelu arengu sekkumiste alusel.

Eelnõu § 1 punktides 24–29 muudetakse ELÜPS-i 11. peatüki pealkirja ja § 105. Nõukogu määruse (EÜ) nr 1217/2009 2023. aastal rakendunud muudatused kujundavad põllumajandusliku raamatupidamise andmevõrgu (FADN) ümber põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrguks (FSDN).

Nõukogu määrus (EÜ) nr 1217/2009 ja selle alusel antavad rakendusaktid on liikmesriikidele otsekohalduvad, liikmesriigil on kohustus määrata kontaktasutus (nõukogu määrus nr 1217/2009 art 7). Eestis korraldab andmevõrguga seotud ülesannete täitmist Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, kes on kontaktasutuse ülesannete täitmiseks määranud METK-i. Kehtiva seaduse § 105 lõige 2 nägi ette võimaluse määrata ministeeriumi valitsemisala asutuse kõrval ka juriidilise isiku. FSDN on loodud, et koguda ja analüüsida majanduslikku, keskkonna- ja sotsiaalset mõõdet hõlmavaid põllumajandusettevõtte tasandi kestlikkuse andmeid. Põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrgu andmeid võib kasutada selleks, et aidata hinnata EL-i põllumajanduse kestlikkusega seotud lisaaspekte ja lahendada EL-i põllumajanduse ees seisvad probleemid. METK on tänaseks üle 20 aasta täitnud FADN kontaktasutuse ülesandeid ja alates 2018. aastast tegelenud ühise põllumajanduspoliitika (edaspidi ÜPP) hindamisega, mistõttu on METK-il pädevus ja piisav töökogemus olla FSDN kontaktasutus ning puudub vajadus alternatiivse võimaluse seadusse jätmiseks.

FSDN-is osalemine on aruandvatele majapidamistele vabatahtlik ja üksikandmete kogumiseks sõlmib kontaktasutus aruandva majapidamisega koostöölepingu. Aruandvad majapidamised valitakse selliselt, et tagatakse moodustatud siseriikliku komisjoni poolt kinnitatud valimiplaani täitmine. Andmete kogumisel eelistatakse aruandvate majapidamiste poolt riigile juba esitatud asjakohaste andmete taaskasutust, võimalusel modelleeritakse vajalikud näitajad, kuid suur hulk näitajaid küsitakse otse aruandvalt majapidamiselt. Nõukogu määruse (EÜ) nr 1217/2009 artiklis 4 nimetatakse riigis kasutusel olevad registrid, mille andmetele tuleb tagada kontaktasutusele FSDN põllumajandusaruande täitmiseks tasuta juurdepääs. Eelnevalt nimetatud registritest saadud andmed (jm aruandva majapidamise kohta avaldatud avaandmed) kuvatakse aruandvale majapidamisele eeltäidetult andmekogumise infosüsteemis ning aruandval majapidamisel säilib võimalus neid andmeid korrigeerida. Koostöölepingu sõlmimisega annab isik nõusoleku tema põllumajandusliku ettevõtlusega seotud andmete pärimiseks asjakohastest registritest. Eelnõu koostamise ajal on ettevalmistamisel avaliku teabe seaduse muutmise seadus, millega luuakse andmeedastuse nõusoleku süsteem, kus isik saab keskses süsteemis anda, muuta ja tagasi võtta elektroonilisi nõusolekuid selleks, et riik edastab RIS-i kuuluvas andmekogus sisalduvaid isikuandmeid kolmandale isikule infosüsteemide andmevahetuskihi (edaspidi X-tee) kaudu. Kui kõnealune nõusolekusüsteem rakendub, on ilmselt hõlpsam, kui isik sisestab ka asjakohase nõusoleku FSDN raames andmetele

---

²⁴ Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2022/126, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2115 täiendavate nõuetega teatavatele sekkumisviisidele, mille liikmesriigid määravad kindlaks kõnealuse määruse kohastes ajavahemikuks 2023–2027 ette nähtud ÜPP strateegiakavades, ning eeskirjadega, milles käsitletakse maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise (HPK) 1. standardi kohast suhtarvu (ELT L 20, 31.01.2022, lk 52–94).

juurdepääsuks sellesse süsteemi. Kogutavate andmete koosseis kinnitatakse nõukogu määruse (EL) nr 1217/2009 alusel vastu võetud rakendusaktidega.

Seni on FADN valimisse kuuluvate ja koostöölepingu sõlminud aruandvatele majapidamistele makstud andmete esitamise eest tasu. Eestis on valimis 658 (edaspidi 580) aruandvat majapidamist, mis tagavad Eesti põllumajandustootjate esindatuse. ELÜPS-i § 105 lisatakse lõige 5 tulenevalt määruse (EÜ) art 7 lõike 1 punktis j nimetatud kontaktasutuse ülesandest koostada kava põllumajandustootjate põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrgus osalemise ergutamiseks ja esitada see koos aruandvate majapidamiste valimiplaaniga Euroopa Komisjonile. Ergutamiseks võib andmete eest olla rahaline tasu või teenus, mida aruandev majapidamine vajab. Näiteks on nii Euroopa Komisjon kui tootjate esindusorganisatsioonide esindajad (Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, Eestimaa Talupidajate Keskkliit) viidanud vajadusele pakkuda põllumajandustootjatele nõuannet kokkulepitud teemal (keskkonnanõuded, juhtimine, kliimamuutustega kohanemine jmt). Selleks teeb kontaktasutus koostööd nõustajatega. Euroopa Liidu eelarvest nähakse ette iga-aastane eelarve, millest võib osa kasutada ergutamiseks. Eelarve summad on veel kokku leppimata. Seni oli selleks summaks 100 eurot. Tasu maksmine hüvitab andmete esitamisele kulunud lisaajakulu.

Eelnõu § 1 punktiga 30 tunnistatakse kehtetuks ELÜPS-i § 110 lõige 2. ELÜPS-i § 110 lõikest 1 tulenevalt, kui taotleja rikub käesoleva seaduse § 42 lõikes 1 nimetatud nõudeid, vähendatakse tema toetust või jäetakse tema taotlus rahuldamata (rakendatakse kaitsemeetet) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklites 84 ja 85 ning komisjoni delegeeritud määruses (EL) 2022/1172 sätestatud alusel ja ulatuses. Tingimuslikkuse süsteemiga seotud kaitsemeetmete puhul on Eesti varasemalt otsustanud kasutada võimalust, et kaitsemeetet ei kohaldata, kui vähendamise või väljaarvamise summa on kuni 100 eurot. Edaspidi ei ole kaitsemeetme kohaldamisel võimalust nimetatud 100 euro piiriga arvestada. Hetkel kehtivat 100 euro piiri tuleb rakendada toetuse saaja kohta. Praktikaks muudab selle jälgimise keeruliseks see, et taotluste rahuldamise otsused tehakse taotlejatele erineval ajal. 10. detsembriks tehakse otsused osade toetuste, näiteks otsetoetuste kohta ja 10. veebruariks ökokava toetuse ja maaelu arengu toetuste kohta. See tähendab, et kui taotlejal oli detsembris tehtava otsuse tegemise ajal tingimuslikkuse nõuete rikkumise eest vähenduste summa kokku alla 100 euro, mille tulemusena vähendust ei kohaldata, siis veebruaris tehtava otsuse ajaks, kui lisanduvad ka teiste taotletud toetuste puhul tingimuslikkuse nõuete rikkumise eest vähendused, võib see summa ületada 100 eurot. See tähendab seda, et võib tekkida olukord, kus varasemalt tehtud otsuse alusel makstud toetust tuleb ikkagi vähendada ehk toetus asjakohases summas tagasi nõuda. Hetkel kehtiv lahendus on ka taotleja jaoks arusaadamatult, sest taotlejad ei pruugi aru saada, miks algselt kohaldamata jäetud toetuse vähendamised ikka tehakse.

Eelnõu § 1 punktiga 31 täiendatakse ELÜPS-i § 110 lõiget 3 pärast tekstiosa „punktis c“ tekstiosaga „ja lõikes 4“. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1468 artikli 2 punktiga 2 täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklit 84 lõikega 4, mille kohaselt põllumajandustootjad, kelle põllumajandusliku majapidamise maksimumsuurus ei ületa 10 hektarit artikli 69 lõike 1 kohaselt deklareeritud põllumajandusmaad, vabastatakse käesoleva artikli lõigetes 1, 2 ja 3 ning artiklis 85 osutatud karistustest (kaitsemeetmetest). Kuna ELÜPS-i § 110 lõikes on 3 viidatud, millisel juhul kaitsemeetet ei kohaldata, siis tuleb sellesse lõikesse lisada viide ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli 84 lõikele 4, mis samuti kaitsemeetme kohaldamise teatud juhul välistab.

Eelnõu § 1 punktiga 32 täiendatakse ELÜPS-i 12. peatükki §-iga 110¹, millega sätestatakse sotsiaalse tingimuslikkusega seotud kaitsemeetmed.

Lõikes 1 sätestatakse, et kui taotleja rikub sotsiaalse tingimuslikkuse nõudeid, vähendatakse tema toetust või jäetakse tema taotlus rahuldamata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklites 88 ja 89 sätestatud alusel ja ulatuses. PRIA-t teavitatakse nimetatud määruse artikli 88 lõike 1 kohaselt siis, kui mittevastavus on otseselt asjaomasele toetusesaajale omistatava teo või tegevusetuse tulemus, ning kui täidetud on üks või mõlemad järgmistest tingimustest: a) mittevastavus on seotud toetusesaaja põllumajandusliku tegevusega; b) mittevastavus on seotud määruse (EL) 2021/2115 artikli 3 punktis 2 määratletud põllumajandusliku majapidamisega või muude toetusesaaja hallatavate sama liikmesriigi territooriumil asuvate maaüksustega. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli 89 lõike 1 kohaselt kohaldatakse sama määruse artiklis 88 osutatud halduskaristusi (kaitsemeetmeid), vähendades artikli 83 lõikes 1 loetletud ning asjaomasele toetusesaajale seoses toetusetaotlusega, mille toetusesaaja on esitanud või esitab mittevastavuse tuvastamise kalendriaasta jooksul, tehtud või tehtavate maksete kogusummat või jättes ta sellest ilma. Vähendamised või ilmajätmised arvutatakse maksete alusel, mis tehti või tehakse selle kalendriaasta jooksul, millal mittevastavus aset leidis. Kui aga ei ole võimalik kindlaks määrata kalendriaastat, millal mittevastavus aset leidis, arvutatakse vähendamised või ilmajätmised mittevastavuse tuvastamise aastal tehtud või tehtavate maksete alusel. Kõnealuste vähendamiste ja ilmajätmiste arvutamisel võetakse arvesse tuvastatud mittevastavuse raskust, ulatust, püsivust või korduvust ja tahtlikkust kooskõlas artikli 87 lõikes 2 osutatud asutuste või organite hinnanguga. Kohaldatavad kaitsemeetmed peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Seega sõltub konkreetse nõude rikkumise eest karistuse määramine muuhulgas ka sellest, mitu korda sama nõuet on rikutud ning kas selline teguviis oli tahtlik. Üldisemad põhimõtted kaitsemeetmete kohaldamise kohta, sealhulgas, mida käsitletakse näiteks tahtliku rikkumisena tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) nr 2021/2116.

Lõikes 2 sätestatakse, et kaitsemeetet ei kohaldata, kui mittevastavuse põhjuseks on vääraratu jõud või avaliku sektori asutuse korraldus.

Eelnõu § 1 punktiga 33 lisatakse seaduse registri põhimääruse volitusnormi sisu. Ministriile antakse volitus kehtestada põhimääruses volitatud töötlejad, vastutava ja volitatud töötlejate ülesanded, kogutavate andmete täpsem koosseis ja andmekogusse kandmise kord, andmete juurdepääsu ja andmete väljastamise täpsem kord, andmete säilitamise täpsem kord ja tingimused ning säilitustähtajad, muud korraldusküsimused.

Eelnõu § 1 punktiga 34 muudetakse ELÜPS-i § 113 lõiget 2 ja loetletakse üles kõik põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kuuluvad registriosad. See register koondab lisaks ELÜPSi alusel rakendatavatele abinõudele ReMi valitsemisalas maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse ja kalandusturu korraldamise seaduse alusel rakendatavad abinõud. Lisaks kuulub siia vedelkütuse erimärgistamise seaduse alusel antav ostuõigus. Andmekogude regulatsiooni uuenenud nõuete järgmiseks tuuakse ELÜPS-s välja teiste seaduste alusel registrisse kantavate registriosadena (sisuliselt andmekategooriad), kuid nende andmekoosseis jääb nimetatud seadustesse ja täpsustatakse registri põhimääruses. Uuena lisandub registri osana turuinfo ja põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrk. Turuinfo ja põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrk sisaldab ühise põllumajanduspoliitika abinõude rakendamiseks ja hindamiseks vajalikke andmeid, mida kogutakse ELÜPS-i § 73 ja § 105 alusel. Nimetatud registriosasse kogutakse komisjoni rakendusmääruse (EL) 2017/1185 alusel iganädalast või -kuist turuhinnaga ning toodangu- ja turuinfo seotud teavet ning samuti määruse (EÜ) nr 1217/2009 alusel antava rakendusakti alusel teavet (FSDN, eelnõu koostamisel). Liikmesriigile on nimetatud teabe kogumine, töötlemine ja Euroopa Komisjonile edastamine kohustuslik. Nii põllumajandustoodete turuinfo kui põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrgu andmestik kujutab endast töödeldavate korrastatud andmete küllaltki suurt kogumit, mida ei olnud senini andmekoguna asutatud ega registreeritud. Andmete

õiguspäraseks töötlemiseks tuleb luua õiguslik alus. Kuna põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register hõlmab kogu ühise põllumajanduspoliitika abinõude rakendamiseiga seotud andmeid, siis on loogiline lisada selle andmekogu juurde uus registri osa, mitte asutada uut eraldiseisvat registrit. Erinevalt teistest selle registri osadest on kavandatud turuinfo ja põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrgu arendamise ja majutamise ülesanne jätta volitatud töötlejana Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ülesandeks. Andmete töötlemise ülesanne ja vastutus jääks samuti registri volitatud töötlejatena ELÜPS-i § 73 ja § 105 alusel määratud riigiasutusele. PRIA vastutava töötlejana tagab ka selle registriosa toimimise. Vastutava ja volitatud töötlejate ülesanded kehtestatakse põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri põhimääruses. Seejuures peab säilima andmekogu dünaamilise täiendamise võimalus, et tagada paindlik ja kiire FSDN nõuetega, allikatega, meetodikamuutustega kohanemine tulevikus ning võimalus igakülgselt andmete kasutamiseks ÜPP hindamisel ning teadustöös.

Eelnõu § 1 punktidega 35 ja 36 täiendatakse ELÜPS-i selliselt, et edaspidi lisatakse võrdlushindade kataloogi ka ekspertarvamus asjade ja teenuste keskkonna- ja kliimaeesmärkidega kokkusobivuse kohta. Võrdlushindade kataloog sisaldab sinna kantud asjade või teenuste kohta andmeid, mis võimaldavad neid tuvastada ja määravad nende komplekteerituse või ulatuse nagu näiteks asja või teenuse maksimaalne abikõlblik käibemaksuta maksumus ja selle kehtivuse aeg, kuid muudatuse tulemusena lisatakse edaspidi ka ekspertarvamus, kas kasutades konkreetset asja ja teenust, panustatakse sellega ka keskkonna- ja kliimaeesmärkide täitmisesse. Võrdlushindade kataloogi valideerib METK, kes annab edaspidi ka ekspertarvumuse, milline mobiilne masin ja seade on kokkusobiv keskkonna- ja kliimaeesmärkide täitmisega. Ekspertarvumuse kujundavad METKI erialase ettevalmistusega spetsialistid iga masina ja seadme tehnilist spetsifikatsiooni hinnates. Peamiselt kuuluvad hindamisele masina või seadme omadus aidata kaasa kasvuhoonegaaside heite vähendamisele, süsiniku sidumisele ja säilitamisele võrreldes teiste samaks otstarbeks kasutatavate masinate ja seadmega. Hindamisse võivad kuuluda ka muud parameetrid nagu säästlik energia, vee või muu ressursi kasutus, ringbiomajanduse lahendused jne.

Eelnõu § 1 punktiga 37 täiendatakse ELÜPS-i § 113 lõikega 6³. Lõikes 6³ sätestatakse turuinfo ja põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrku kantavad andmed. Andmekoosseis on sätestatud turuinfo kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artiklis 151 ja artikli 223 alusel kehtestatud komisjoni rakendusmääruses (EL) 2017/1185. Põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrgu andmed on sätestatud nõukogu määruses (EÜ) nr 2017/2009 ja selle alusel antavates rakendusaktides.

Eelnõu § 1 punktiga 38 muudetakse ELÜPS § 113 lõiget 7, millega täpsustatakse andmete esitaja vastutust - andmete esitaja vastutab registrisse edastatavate, mitte kantavate andmete õigsuse eest. Kuigi paljudel juhtudel kannab andmed registrisse esitaja otse, mitte esita neid registripidajale registrisse kandmiseks, käsitletakse seda andmete edastamisega.

Eelnõu § 1 punktiga 39 täiendatakse ELÜPS-i § 114 lõiget 1 ja sätestatakse, et teabevaldaja on kohustatud tunnistama turuinfo ja põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrgu alamregistrisse kantud andmed ühise põllumajanduspoliitika abinõus osaleva isiku tulemuste kohta asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks, kui Euroopa Liidu õigusaktides või käesolevas seaduses ei ole sätestatud teisiti. Nimetatud alamregistris olevad andmed hõlmavad ärisaladusega kaitstud andmeid.

Eelnõu § 1 punktiga 40 täiendatakse ELÜPS-i paragrahvi 115 lõikega 3 ja sätestatakse, et turuinfo ja põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrgu alamregistri andmed avaldab Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala asutus, kes on määratud turuinfo kogumiseks ja töötlemiseks § 73 lõike 2 kohaselt ja FSDN kontaktasutuseks § 105 kohaselt.

Nimetatud alamregistri andmeid avaldatakse veebilehel ja selliselt nagu on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 1308/2013 artikli 223 alusel kehtestatud õigusaktides ja määruses (EÜ) nr 1217/2009 kehtestatud korras. Näiteks, komisjoni rakendusmääruse (EL) 2017/1185 kohaselt kogutud andmeid avalikustatakse vaid koondatud kujul nii, et konkreetset infot esitanud ettevõtjate ei ole võimalik kindlaks teha. Samalaadne lähenemine on FSDN andmete puhul, kus üksikandmeid ei avaldata ning avaldamiseks on ühe lahendusena välja töötatud standardtulemused, mis iseloomustavad keskmise põllumajandusliku majapidamise tulemust.

Eelnõu § 1 punktiga 41 täiendatakse ELÜPS-i 14. peatükki §-ga 120¹, millega reguleeritakse geograafilise tähise kaitsega vastuolus oleva veebileidese kaudu esitatava teabe või domeeninime kõrvaldamine ja juurdepääsu piiramine.

Geograafiliste tähiste puhul on tegemist kollektiivse intellektuaalomandiõigusega, mille eesmärk on kaitsta geograafilise tähisena registreeritud toodete tootjate majandushuvi. Euroopa Liidu õigusaktides on sätestatud, et liikmesriigid peavad riskianalüüsi põhjal tegema kontrollid registreeritud geograafiliste tähiste turul kasutamise üle ja rakendama nõuete rikkumise korral vajalikke meetmeid. Juhul kui liikmesriik ei täida seda kohustust või ei tee seda nõuetekohaselt, võib Euroopa Komisjon algatada selle liikmesriigi suhtes rikkumismenetluste, mille tulemusena võidakse sellele liikmesriigile määrata trahvi. Geograafiliste tähiste kaitse tagamine on väga oluline pidades silmas ka diplomaatilisi suhteid teiste riikidega. Geograafiliste tähiste kaitset puudutav regulatsioon kehtestati Euroopa Liidus 1970ndatel veinide, 1989. aastal piiritusjookide ning 1992. aastal põllumajandustoodete ja toidu kohta.²⁵

Kasutusel on kaks erinevat geograafilist tähist – kaitstud päritolunimetus (KPN) ja kaitstud geograafiline tähis (KGT). Kaitstud päritolunimetusega (KPN) toote puhul pärineb tooraine kindlast geograafilisest piirkonnast ning ka tootmine, töötlemine ja müügiks ettevalmistamine toimuvad sealsamas. Sealjuures sõltuvad kaitstud päritolunimetust kandva toote omadused otseselt piirkonna inim- ja keskkonnafaktoritest. Kui toote nimetus on kaitstud selle kvaliteediskeemi alt, ei tohi ükski tootmisetapp toimuda väljaspool tootespetsifikatsioonis viidatud geograafilist piirkonda. Tuntumad kaitstud päritolunimetused (KPN) on näiteks „Champagne“ (KPN) ja „Parmigiano Reggiano“ (KPN). Kaitstud geograafilise tähisega (KGT) toote puhul on vähemalt üks tootmisetapp toimunud määratletud geograafilises piirkonnas ja toote seos geograafilise piirkonnaga võib põhineda ka mainel. Vastavalt tootespetsifikatsioonis sätestatule, võib teatud kaitstud geograafilise tähisega toodete puhul näiteks tooraine pärineda mujalt või toote pakendamine/villimine toimuda väljaspool geograafilist piirkonda. Kui toote pakendamine või villimine toimub väljaspool tootespetsifikatsioonis sätestatud geograafilist piirkonda, peab pakendatav või villitav toode vastama tootespetsifikatsioonis sätestatud nõuetele. Näiteks Scotch Whisky puhul on tootespetsifikatsioonis sätestatud, et teatud tüüpi Scotch Whisky’de puhul võib destillaati veega lahjendada ja pudelitesse villida ka väljaspool Ühendkuningriigi koosseisu kuuluvat Šotimaad. Sellisel juhul peab ettevõtjal, kes destillaati lahjendab ja Scotch Whisky’t pudelitesse villib, olema Ühendkuningriigi pädeva asutuse luba lahtise Scotch Whisky käitlemiseks. Tuntumad kaitstud geograafilise tähise nimetused on näiteks Cognac (KGT), Scotch Whisky (KGT) ja Danablu (KGT).

Eesti poolt on kaitstud kaks geograafilist tähist: Estonian Vodka ja sõir. Praegu on Euroopa Liidu geograafiliste tähiste registris eAmbrosia ligikaudu 3 500 veini, piiritusjooגי, põllumajandustoodete ja toidu nimetust. Geograafilisi tähiseid kaitstakse ka rahvusvaheliste lepingute raames ja seoses sellega on Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Amet loonud avaliku andmebaasi GView . Andmebaasis GView kajastuvad lisaks Euroopa Liidu juriidilisse

---

²⁵ Euroopa Komisjoni ettepanek [52022PC0134](#), Brüssel 31.03.2022

registrisse kantud nimetustele ka kolmandate riikide poolt rahvusvaheliste lepingute alusel Euroopa Liidus registreeritud nimetused.

2024. aastast kohalduva Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 26 lõikes 1 sätestatakse mille eest liidu geograafiliste tähiste registrisse kantud geograafilisi tähiseid kaitstakse. Analoogsed nimetuste kaitset puudutavad sätted olid enne määruse (EL) 2024/1143 kohaldumist olemas põllumajandustoodete ja toiduainete geograafiliste tähiste puhul määruses (EL) nr 1151/2012, piiritusjookide geograafiliste tähiste puhul määruses (EL) 2019/787 ja veini geograafiliste tähiste puhul määruses (EL) nr 1308/2013.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 kasutusõigust reguleerivas artiklis 36 on sätestatud, et liikmesriigid peavad tagama, et ettevõtjate suhtes kohaldatakse kas nimetatud määruse artikli 39 või määruse (EL) nr 1308/2013 artikli 116a kohast tootespetsifikaadile vastavuse kontrolli.

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium on lisanud teadmussiirde pikaajaliste programmide rakendamise toetuse tellimusele geograafilise tähise teemalised infopäevad, mis on viimastel aastatel regulaarselt toimunud. Täpsemat infot geograafiliste tähiste süsteemi ja reformi kohta jagati 26. oktoobril 2023 toimunud Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja infopäeval, mille materjalid²⁶ on avalikult kättesaadavad (üleval on nii ettekanded kui ka infopäeva salvestus). Infot määruse (EL) 2024/1143 kohaldumise ja nõuete kohta jagati ka sektori esindusorganisatsioonidele, siis kui nimetatud määrus Euroopa Liidu Teatajas avaldati. Alkoholi märgistamisega seotud sätteid on käsitletud erinevatel toidu teabe infopäevadel ning konkreetselt piiritusjookide märgistamissätteid puudutava suunisdokumendiga²⁷ seonduvat tutvustati 8. aprillil 2022 toimunud infopäeval „Toiduohutuse õigusaktid ja järelevalve“. 2024. aasta augustis korraldas Regionaal- ja Põllumajandusministeerium veebikohtumise, mille raames ministeeriumi vastava valdkonna ekspert selgitas põllumajandustoodete, toiduainete ja jookide tootjatele geograafiliste tähiste reformi tulemusena kohaldunud uusi nõudeid. Infopäeva salvestis on avalikult kättesaadav Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi YouTube kontol²⁸.

Nagu eespool mainitud kehtisid geograafiliste tähiste kaitset ja kontrolle puudutavad sätted Euroopa Liidus juba enne määruse (EL) 2024/1143 kohaldumist. Uue Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 kohaldumisel 2024. aastast, lisanduvad liikmesriigile täiendavad kohustused seoses geograafiliste tähiste järelevalve ja jõustamisega. Reformi raames toimunud muudatustega suurendati geograafiliste tähiste kaitset, sh internetis ja töödeldud toote koostisosana kasutatavate toodete geograafiliste tähiste kaitset. Väga olulise muudatusena, mis mõjutab ka mitmeid Eesti ettevõtjaid, kohalduvad uued nõuded geograafiliste tähiste kasutamisel toote nimetuses (näiteks Parmigiano Reggiano vorstid, šokolaaditruhvliid Champagne'ga jne). Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 26 lõige 2 sätestab, et nimetuste kaitset kohaldatakse kõigi liidus kättesaadavate domeeninimede suhtes. Lisaks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1143 sätestatud uudne artikkel, mis sätestab täiendavad nõuded sellisel juhul, kui töödeldud toote nimetuses kasutatakse selliseid geograafilisi tähiseid, mis tähistavad töödeldud toote koostisosana kasutatavat toodet (art 27 lõige 1).

Täiendavalt on sätestatud tunnustatud tootjarühma teavitamise kohustus müügipakendis toidu puhul tootjatele, kes soovivad geograafilist tähist müügipakendis toidu nimetuses kasutada. Registreeritud nimetuse kaitset haldava tunnustatud tootjarühma teavitamise kohustus annab

²⁶ Infopäeva materjalid leitavad veebilehelt: <https://epkk.ee/kvaliteedikavad/>

²⁷ Suunisdokument leitav veebilehelt: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2022.078.01.0003.01.EST&toc=OJ%3AC%3A2022%3A078%3ATOC

²⁸ Infopäeva salvestis leitav veebilehelt: <https://www.youtube.com/watch?v=qYi0Cr6h05E>

tunnustatud tootjarühmale edaspidi infot registreeritud nimetuste kasutuse kohta turul ja annab neile võimaluse selle info põhjal vajaduse korral intellektuaalomandi õiguse kaitseks kohtusse pöörduda.

Uue Euroopa Liidu õigusakti koostamisel on jõutud järeldusele, et seoses veebipõhiste vahendusteenuste laialdasema kasutamisega, on oluline **geograafiliste tähiste kaitse tagamine domeeninimedele eest**, mis on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 26 lõike 2 kohase kaitstud päritolunimetuse ja kaitstud geograafilise tähise kaitsega vastuolus. Mainitud määruse preambuli punktis 55 tuuakse välja, et pädevatele riiklikele asutustele on vaja anda vahendid, mis võimaldavad nõuetekohaselt reageerida juhul, kui registreeritud domeeninimi kujutab endast käesoleva määruse kohaselt kindlaks tehtud geograafilise tähise kaitse rikkumist. Registreeritud geograafilise tähise kaitse rikkumiseks võib näiteks pidada domeeninimesid sõir.ee, feta.eu või veebileht.champagne, kui domeeninime registreerijal ei ole kõnealuse domeeninimega seotud õigusi ega õigustatud huve ja domeeninimi on registreeritud ja seda kasutatakse pahauskselt. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 42 lõikes 4 on sätestatud, et liikmesriigid võtavad asjakohased haldus- ja kohtulikud meetmed, et tõkestada oma territooriumilt juurdepääs domeeninimedele, mis on artikli 26 lõikega 2 vastuolus. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 preambuli punkt 33 selgitab: „Selleks et tõhustada geograafiliste tähiste kaitset ja mõjusamalt võidelda rikkumiste vastu, tuleks päritolunimetuste ja geograafiliste tähiste kaitset kohaldada kõigi liidus kättesaadavate domeeninimede suhtes, olenemata asjaomaste registreeritud asjakohast.“

Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 35 lõikele 1 on Liidus asutatud riigidomeeninimede registritel kohustus tagada, et domeeninimede vaidluste kohtuvälise lahendamise menetluses tunnustatakse registreeritud geograafilisi tähiseid õigusena, millele saab nendes menetlustes tugineda. Eestis vastutab maatunnusega tippdomeeni .ee domeeninimede registreerimise korraldamise eest Eesti Interneti SA. Euroopa Liidu määrusest tuleneva kohustuse täitmiseks on oluline, et Eesti Interneti SA juures tegutsev Domeenivaidluste Komisjon tunnustaks geograafilisi tähiseid varasema õigusena. Lisaks, on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 35 lõikes 2 sätestatud, et Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ametil (EUIPO-1), on edaspidi ülesanne luua selline domeeninimede teabe- ja hoiatussüsteem, mis annaks taotlejale geograafilise tähise taotluse esitamisel teavet selle kohta, kas geograafiline tähis on domeeninimena saadav ja soovi korral ka selle kohta, kas taotletava geograafilise tähisega identne domeeninimi on juba registreeritud. Liidus asutatud riigidomeeninimede registrid võivad vabatahtlikkuse alusel esitada EUIPO-le asjakohast teavet ja andmeid.

PTA tegevusvaldkonnad on toidu- ja söödaohutus, loomatervis ja -heaolu, põllumajandusloomade aretus, maaparandus ja maakasutus, taimekaitse ja taimetervis, taimne paljundusmaterjal, väetis, mahepõllumajandus ja kutseline kalapüük ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika ning maaelu ja põllumajandusturu korraldamine. PTA kalapüügi- ja turukorralduse osakonna põhiülesannete hulka kuulub riikliku järelevalve korraldamine põllumajandustoote, toidu, piiritusjooגי või veini Euroopa Liidu kvaliteedimärki kandva toote registreeritud spetsifikatsioonile vastavuse ning registreeritud nimetuse nõuetekohase kasutamise üle ELÜPS § 116 lõike 7 alusel. Eelnõuga antakse PTA-le õigus nõuda geograafilise tähise kaitsega vastuolus oleva domeeninime kustutamist. Näiteks kui PTA-le esitatakse vastav vihje või märgukiri Euroopa Liidu liikmesriigi või kolmanda riigi ametiasutuselt või Euroopa Komisjonilt.

Lisaks tuuakse määruse preambuli punktis 56 välja, et vahendusteenuseid, eelkõige veebiplatvormi kasutatakse toodete, sealhulgas geograafilise tähisega toodete müümiseks üha enam ning mõnel juhul võivad veebiplatvormid olla oluline keskkond, mis aitab kelmusi ja pettusi ennetada. Kaupade reklaami, müügiedenduse ja müügiga seotud teavet, mis on

vastuolus geograafiliste tähiste kaitsega, tuleks pidada määruse (EL) 2022/2065²⁹ alusel ebaseaduslikuks sisuks. Sellega seoses nähakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artiklis 43 ette sellise ebaseadusliku sisu tuvastamine ja võimalike meetmete võtmine riiklike asutuste poolt.

Eelnõuga antakse PTA-le õigus nõuda veebiliidese³⁰ haldajalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artiklite 26 ja 27 kohase kaitstud päritolunimetuse ja kaitstud geograafilise tähise kaitsega vastuolus oleva teabe eemaldamist (uus § 120¹ lg 1). Eelkõige on siinkohal mõeldud kas veebilehti või rakendusi, mille kaudu tarbijad saavad tooteid internetist osta nagu näiteks osta.ee, Amazon, Facebook Marketplace jms. PTA-le antakse nimetatud õigus üksnes teatud eelduste täitumisel. Nimelt peab tegemist olema teabega, mis on seotud liidus asuvatele isikutele kättesaadavate toodete reklaami, edenduse ja müügiga ning mis on vastuolus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 määruse artiklite 26 ja 27 kohase geograafiliste tähiste kaitsega, mida käsitatakse ebaseadusliku sisuna, nagu on määratletud määruse (EL) 2022/2065 artikli 3 punktis h. Lisaks peavad PTA-l puuduma muud tõhusad riikliku järelevalve meetmed ehk peab olema tekkinud olukord, kus muud järelevalvemeetmed ei ole andnud tulemust. Eelkõige on siinkohal mõeldud olukorda, kus esmalt pöördub PTA kasutades riikliku järelevalve üldmeetmed ja ELÜPS § 116 lõikes 7 tulenevat riikliku järelevalve pädevust geograafilise tähise kaitsega vastuolus oleva teabe levitaja ehk rikkuja enda poole ja see ei tee PTA-ga koostööd, ei reageeri PTA ettekirjutusele ning jätkab geograafilise tähise kaitsega vastuolus oleva toote müüki või reklaamimist. Seega esmalt kasutab PTA riikliku järelevalve üldnorme ning kui see tulemust ei anna, võib kasutada kavandatavat riikliku järelevalve erimeedet ja pöörduda veebiliidese haldaja poole: viimast muidugi üksnes juhul, kui teabe levitaja (nt toote müüja) ise ei ole kõnealuse veebiliidese haldaja. Kui ka see tulemust ei anna, siis võib PTA järgmise sammuna pöörduda internetiühendust pakkuva infoühiskonna teenuse osutaja poole (uus § 120¹ lõige 2) või domeeniregistri haldaja³¹ või domeeni registripidaja³² poole (uus § 120¹ lõige 3) ettekirjutusega piirata ligipääs vastavale domeenile või domeeninimele. Sisuliselt ei erine viimased võimalused sellest, mida teeb Maksu- ja Tolliamet ebaseaduslike hasartmängude korral³³. Ühtlasi vabastatakse eelpool mainitud meetme adressaadid nõude täitmisest tulenevatest võimalikest kahjunõuetest (uus § 120¹ lõige 4). Paragrahvi eesmärgiks on võimaldada PTA-l piirata kaupleja tegevust, kui rikkumise lõpetamiseks puuduvad muud tõhusad võimalused. Säte ei pane jälgimiskohustust infoühiskonna teenuse osutajale ega sideteenuse osutajale.

Analoogne õigus veebilehe blokeerimiseks on hasartmänguseaduses antud Maksu- ja Tolliametile, et piirata juurdepääsu ebaseaduslikule kaughasartmängule (HasMS § 56). Samuti on analoogne õigus Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametil (edaspidi *TTJA*) tulenevalt tarbijakaitseaduse uuest muudatusest, mis jõustus 2020. a alguses (TKS § 62). 2021. aastal jõustusid ka muudatused, mis võimaldavad turujärelevalveasutustel analoogselt piirata ohtlike

---

²⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus) (ELT L 277 27.10.2022, lk 1–102).

³⁰ Veebiliides on TNVS § 4 lg 2 kohaselt koostoimes EL määruse artikkel 3 punktiga 15 – tarkvara, sealhulgas veebisait, selle osa või rakendus, mida haldab ettevõtja või mida hallatakse tema nimel ja mille kaudu antakse lõppkasutajatele juurdepääs ettevõtja toodetele.

³¹ Eesti maatunnusega .ee domeeninimesid haldav organisatsioon on Eesti Interneti Sihtasutus (EIS), kelle ülesandeks on Eesti maatunnusega ja Eestiga seotud tipptaseme domeeninimede haldamine. EIS on Eesti domeenide registriks.

³² Registripidajad on EIS-i poolt volitatud ja akrediteeritud ettevõtted või asutused, kes pakuvad registreerimisteenuseid isikutele, kes soovivad domeeni registreerida. Domeeni võib registreerida nii füüsiline kui juriidiline isik. Registripidaja on tavaliselt internetiteenuse ja serveri majutusteenuse pakkuja. Volitatud registripidajaid on Eestis hetkel üle 40.

³³ Vt lähemalt <https://www.emta.ee/et/eraklient/maa-mets-soiduk-kutus-hasartmang/blokeeritud-hasartmangu-internetilehekuljed>.

toodete korral juurdepääsu sisule või nõuda lõppkasutajale hoiatuse lisamist (TNVS § 56). Lisaks jõustus 2022. aastal muudatus, mis võimaldab TTJA-l nõuda infoühiskonna teenuse piiramist kui selle kaudu levitatakse teavet, mis kihutab näiteks vihkamisele või vägivallale (InfoTS § 13).

Kui PTA pöördub § 120¹ lõike 3 alusel Eesti Interneti Sihtasutuse (edaspidi *EIS*) kui domeeniregistri poole domeeni kustutamise taotlusega, rakendab EIS enda tavapärasest kustutamismenetlust ja domeen kustub ära ning seda on võimalik isikutel vabalt registreerida. Sellist tüüpi kustutamismenetlust on võimalik kasutada siis, kui tegemist on domeeninimega, mille tipptaseme domeeninimeks on Eesti maatunnusega tippdomeeninimi .ee ja geograafilise tähise nimetuse kaitset rikutakse näiteks teise (näit. feta.ee) või ka kolmanda astme (näit. parmigiano.reggiano.ee) domeeninimega. Kui domeeniregister asub näiteks kolmandas riigis, on PTA-l võimalik pöörduda internetiühendust pakkuva infoühiskonna teenuse osutaja poole ja ettekirjutusega piirata ligipääs vastavale domeenile või domeeninimele. Domeenime piiramise või domeenile juurdepääsu piiramise puhul ei ole tegemist selle kustutamisega, vaid edaspidi blokeeritakse selle kasutamine. Näiteks 2022. aastal tegi TTJA Eesti sideettevõtetele ettekirjutuse, et blokeerida juurdepääs 7 veebilehele, mis levitavad sõjapropagandat ning õhutavad vaenu. Selle juhuse korral, kohustas TTJA sideettevõtetele need 7 veebilehte blokeerida ning muuta need internetiühenduse teenuse lõppkasutajatele kättesaamatuks³⁴.

Eelnõu § 1 punktiga 42 täiendatakse ELÜPS-i § 123 lõikega 4¹. Muudatuse kohaselt jäetakse toetusraha tagasi nõudmata, kui tagasinõutav summa ilma intressideta ei ületa 100 eurot.

Eelmisel Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika programmiperioodil (2014–2020) oli selline tingimus sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013³⁵ artiklis 54 ja 1. jaanuaril 2015. a jõustunud ELÜPS-i § 111 lõikes 5 (RT I, 04.12.2014, 3) ning see oli liikmesriikidele otsekohalduv õigusnorm.

Käesoleval programmiperioodil 2023—2027 sellist tingimust Euroopa Liidu otsekohalduvates õigusaktides ei sätestata. Euroopa Komisjoni juhised on liikmesriikidel soovitanud senise praktikaga jätkata ning nende suuniste kohaselt tuleks vastav tingimus õigusselguse huvides sätestada ka riigisisestes õigusaktides. Euroopa Komisjon annab võimaluse ebaolulises ulatuses (ei mõjuta sekkumise eesmärki) toetusõigusliku summa muutumisest tingituna taotleja halduskoormuse vähendamiseks. PRIA jätkaks sellisel juhul senise praktika rakendamist.

Eelnõu § 1 punktiga 43 täiendatakse ELÜPS-i 15. peatükki §-ga 127¹, millega sätestatakse väärteto vastutus seoses kaitstud päritolunimetusega ja kaitstud geograafilise tähisega toote turul kasutamise nõuete rikkumisega. Muudatus on vajalik kuna Eesti kehtiv õigus ei ole piisav geograafilise tähisega toodetega seotud nõuete eiramistega võitlemiseks.

Eelnõu § 1 punktis 41 on juba selgitatud, et geograafiliste tähiste puhul on tegemist kollektiivse intellektuaalomandiõigusega ning liikmesriikidel on kohustus tagada nimetuste kaitse ja teha riskianalüüsi põhjal kontrollle registreeritud geograafiliste tähiste turul kasutamise üle ja rakendada nõuete rikkumise korral vajalikke meetmeid. Garanteeritud traditsiooniliste toodete nimetuste puhul on tegemist teistsuguse kaitse ulatusega ning neile ei laiene rahvusvaheline intellektuaalomandi õiguste kaitse. Võrreldes geograafiliste tähistega, on garanteeritud traditsioonilisi tooteid registreeritud väga vähe – Euroopa Liidu juriidilisse registrisse on kantud

³⁴ Artikkel leitav veebilehelt: <https://ttja.ee/uudised/ttja-piirab-ligipaa-su-seitsmele-vaenu-ohutavale-veebilehele>

³⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347 20.12.2013, lk 549–607).

üle 3500 geograafilise tähise nimetuse, kuid ainult 68 garanteeritud traditsioonilise toote nimetust. Kuna garanteeritud traditsioonilisi tooteid on registreeritud oluliselt vähem, nende kaitse ulatus on madalam ja Eestis ei ole nendega seoses tuvastatud tõsiseid rikkumisi, ei laiene väärteo vastutus selle kvaliteedikava alusel registreeritud nimetustega seotud rikkumistele.

Eesti poolt on kaitstud kaks geograafilist tähist: Estonian Vodka ja sõir. Nimetatud geograafilisi tähiseid kasutab umbes kümme ettevõtjat. Info tootjate ja töötajate kohta, kelle puhul kontroll on teostatud ja kellel on õigus Eesti poolt kaitstud nimetusega toodet toota, on leitav PTA kodulehelt: <https://pta.agri.ee/geograafiliste-tahiste-kaitse#eesti-geograafilise--2>. Tihti on Eesti toiduainetööstuse ettevõtetel huvi kasutada tuntud nimetusega toodet töödeldud toote koostisosana (näit. kommid Champagne-ga, Parmigiano Reggiano vorstid) või toota tuntud nimetusega tooteid (näit. Sulguni juust või Scotch Whisky) ja seetõttu mõjutavad need nõuded paljusid tootjaid.

Eestis on seoses mitmete geograafilise tähisena registreeritud nimetuse turul kasutamist puudutavate nõuete rikkumisega, on tekkinud vajadus sätestada väärteo vastutus.

Näiteks 2021. aastal tuvastati Eesti turul rikkumine seoses Gruusia nimetusega "სულგუნი/SULGUNI", mis on kaitstud rahvusvahelise lepingu alusel. Rikkumise suures Eestis jaeketis müüdava juustu puhul tuvastas Gruusia esindaja, kes saatis rikkumisest kohe pildid ka Euroopa Komisjonile. Rikkumisega seoses saatis Euroopa Komisjon Eesti ametisutustele märgukirja, milles juhtisid tähelepanu, et vastavalt rahvusvahelisele lepingule peavad osapooled võtma kõik vajalikud meetmed, et tagada nimetustele lepingu alusel sätestatud kaitse ning tuvastatud rikkumise korral tuleb kaitset rikkuvad tooted koheselt turult kõrvaldada. Rikkumisega seotud ettevõtte, kes oli kaitstud nimetusega toote turule laskmise nõuete vastu eksinud, oli koostööaldis ning tunnistas, et rikkus nimetuse kaitse nõudeid teadmatusel. Sellistest juhistest lähtuvalt, on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium panustanud sellesse, et jagada iga-aastaselt ettevõtetele infot Euroopa Liidu geograafiliste tähiste süsteemi kohta.

2023. aastal tuvastas PTA, et Eesti geograafilise tähisega toodete tootja toodab mitmeid registreeritud nimetust kandvaid tooteid, mille puhul ei ole PTA-d enne turule laskmist teavitatud. Ühe toote puhul ei olnud võimalik ka dokumentatsiooni põhjal tagantjärele veenduda tooraine päritolus. Antud tooteid eksporditakse geograafilise tähise logoga ka teistesse Euroopa Liidu liikmesriikidesse ja kolmandatesse riikidesse. On oluline, et nii Eesti turul müüdadavad kui ka eksporditavad tooted on kontrollitud enne nende turule laskmist ja vastavad asjaomases spetsifikatsioonis sätestatud nõuetele.

Seoses nimetuse Parmigiano Reggiano kaitsega, on oluline välja tuua, et Euroopa Liidu Kohus on oma 26. veebruari 2008. aasta otsuses kohtuasja C-132/05 punktis 57 (Euroopa Ühenduste Komisjon vs Saksamaa Liitvabariik) leidnud, et sõna „parmesan“ kasutamist „Parmigiano Reggiano“ spetsifikaadile mittevastava juustu tähistamiseks tuleb pidada selle registreeritud päritolunimetuse kaitse rikkumiseks.

Üksnes sunniraha kohaldamisega ei ole võimalik olukorda alati parandada, sest rikkumine on juba toime pandud ning seda ei saa ettekirjutuses toodud tähtaja jooksul heastada ega kõrvaldada. Tooted saab küll müügil kõrvaldada, kui siiski on kahju geograafilise tähise ebaõigest kasutamisest sündinud ja saadud kauba pakkumisel eelis alusetult saadud. Üksnes siis kui rikkumine jääb tootmise faasi, on rikkumise kõrvaldamiseks kohane rakendada riikliku järelevalve meetmeid, kuid reeglina ilmnevad rikkumised siis, kui tooted on müügil ja kahju kaitstud nimetusele juba tekkinud. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 42 lõike 3 kohaselt peavad liikmesriigid võtma kõik asjakohased haldus- ja kohtulikud meetmed, et hoida ära või peatada nende territooriumil valmistatavate, pakutatavate või

turustatavate või kolmandatesse riikidesse eksportimiseks ette nähtud toodete või teenuste nimetuste kasutamine, mis on vastuolus artiklitega 26 ja 27.

Selleks peavad eelnõu koostajad vajalikuks sätestada kaitstud päritolunimetusega või kaitstud geograafilise tähisega toote puhul ELÜPS-s vääртеona käsitatava rikkumise koosseis ja karistus. Karistatav tegu on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artiklis 36 sätestatud kasutusõiguse tingimuse rikkumine, mis seisneb keelus turustada registreeritud geograafilise tähisega toodet, kui see ei ole vastava tootespetsifikaadiga kooskõlas. Koos kasutusõiguse rikkumisega peab isik olema jätnud täitmata ka sama määruse artiklis 39 lõikes 1 või Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artikli 116a lõikes 3 sätestatud teavitamise kohustuse. ELÜPS § 91 lg 4 kohaselt esitatakse teade PTA-le. Teatamiskohustuse täitmata jätmine üksinda ei ole sellise mõjuga tegu, mis peaks tooma kaasa karistuse, kuna lõppastmes ei pruugi olla tegemist tootespetsifikaadile mittevastava tootega. Kasutamiseõiguse tingimuste rikkumise sidumine teavitamiskohuse rikkumisega peavad eelnõu koostajad siiski vajalikuks, kuna teavitamiskohustus on üks oluline tingimus geograafilise tähise kasutamise korral ja selle eiramisel puudub PTA-l võimalus juba varakult võimalik rikkumine avastada.

Vastutus kaasneb üksnes Eestis toodetud, töödeldud, pakendatud või villitud tootele. Juhul kui Eesti turule satub teises riigis valmistatud toote, mis ei vasta geograafilise tähise toote spetsifikaadile, teeb PTA ettekirjutuse toote müügitl kõrvaldamiseks, kuid rikkuja karistamisega tegeleb see riik, kus toode toodeti, töödeldi, pakendati või villiti.

Tootespetsifikatsiooni nõuded on sätestatud põllumajandustoote või toidu puhul Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artikli 49 lõigetes 1 ja 2 või artikli 54 lõikes 1. Piiritusjooגי puhul Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/787 artikli 22 lõigetes 1 ja 1a ning vein puhul Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artiklis 94.

Kavandatud vääртеona oleks kvalifitseerunud näiteks eespool mainitud 2023. aasta juhtum, kui Eesti geograafilise tähisega toodete tootja tootis mitmeid registreeritud nimetust kandvaid tooteid, mille puhul PTA-d enne turule laskmist ei teavitatud. Kuna ettevõtte puhul oli ühe konkreetse toote turule viimise osas kontroll teostatud, arvati ekslikult, et registreeritud nimetust võib kasutada ka teistel nende poolt toodetud toodetel, mis tegelikult ei vastanud spetsifikatsioonile. Antud tooted olid juba turule lastud ja ebasoovitav tagajärg oli saabunud. Samas ei olnud tegemist teadliku pettusega ning selle tõttu ei oleks sellisel juhul KaRS§ 209 kuriteo koosseis täidetud. Lisaks saab siin näitena tuua eespool mainitud Gruusia nimetusega "სულგუნი/ SULGUNI " seotud rikkumist, mille puhul tegemist oli väikese tootjaga, kes oli nimetust kasutanud teadmatusest. Ettevõtja tegi pädeva kontrolliasutusega koostööd ja peatas kohe nimetuse kaitset rikkuva juustu tootmise. Hooletu nõuete täitmine oli siiski kaasa toonud ebasoovitava tagajärje ja tootespetsifikatsioonile mittevastavat toodet müüdi Eestis suures jaeketis.

Juhindudes vääртеomenetluse kohustuslikkusse põhimõttest, peab PTA rikkumise tuvastamisel arvestama vääртеomenetluse seadustiku § 3¹ kohaselt üleastumise tähtsust ja §-s 29 sätestatud vääртеomenetlust välistavaid asjaolusid. PTA võib otsustada näiteks vääртеomenetlust mitte alustada, kui rikkuja puhul on tegemist väga väikeste mahtudega koduköögi või käsitöötootjatega ja kes müüvad oma tooteid laadal või turul. Sellisel juhul ei pruugi vääртеo toimepanemisega tekitatud kahju olla suur ja PTA hoiatuse või ettekirjutuse tegemine võib olla piisav.

Teatud olukorras tuleks kaaluda kuriteo teate esitamist KarS-i § 209 alusel, kui võib eeldada, et isik on tegelikest asjaoludest loonud teadvalt ebaõige ettekujutuse varalise kasu saamise eesmärgil.

Näitena võib tuua 2016. aastal Tartus Selveri kauplusest avastatud juhtumi, kus oli müügil Bulgaaria vein, mis imiteeris rahvusvahelise lepingu alusel kaitstud Gruusia veini nimetusega Khvanchkara. Tegemist oli Bulgaaria veiniga Kvanzkari, mis imiteeris Gruusia kaitstud geograafilist tähist Khvanchkara nii nime kui ka etiketi poolest. Kõnealune vein oli siltide järgi toodetud Bulgaarias, kuid tegelikult hoopis Hispaanias. Rikkumisega seoses saadeti Eesti ametiasutustele märgukiri Gruusia saatkonnast ja Euroopa Komisjonist. Eestil on kohustus tagada Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vahel sõlmitud rahvusvahelistes lepingutes olevate geograafiliste tähistete nimetuste kaitse. Seoses 2016. aasta Gruusia veini rikkumisega kohtus Veterinaar- ja Toiduameti peadirektor ka Gruusia suursaadiku ja Gruusia patendiameti juhiga, et arutada Gruusia veinide ja nende geograafiliste tähistete olukorda. 2021. aastal tuvastas PTA pettuse seoses Ühendkuningriigi poolt registreeritud kaitstud nimetuse Scotch whisky ärakasutamise ja hävitati 8479 pudelit mitterõuetekohaseid tooteid.

Kui tegemist on suuremahulise pettusega, siis rahvusvaheliselt tegeleb sellist tüüpi toidupettuste uurimisega Europol ning on alates 2011. aastast edukalt läbi viinud mitmeid nn OPSONi operatsioone võltsitud ja ebaseandardsete toidukaupade tuvastamiseks. Europol teeb neis operatsioonides koostööd Interpoli, liikmesriikide asutuste, ELi mittekuuluvate riikide ja erasektori partneritega. Näiteks 2018. aastal avastati Itaalias suuremahuline pettus, mille puhul nimetust „prosciutto“ kasutati võltsitud lihatoodetel. Selle pettuse puhul võltsisid Taanis tegutsenud kurjategijad dokumente ja liha märgistamise templeid, et jätta muljet, nagu toote valmistamiseks kasutatav sealiha pärineks Itaaliast. Lisaks geograafilise tähistete nimetusega seotud pettusele, söötsid kurjategijad loomadele keelatud tööstusjäätmeid. Selle juhtumiga seoses vahistati kaheksa isikut.³⁶

Võib eeldada, et kuriteo koosseis ei ole siiski enamus juhtudel täidetud ja tegemist on pigem hooletu nõuete täitmise tagamisega, mis siiski toob kaasa ebasoovitava tagajärje. Geograafilised tähised tagavad tarbijatele toote autentsuse ja eristavad toodet turul, tagades müügi ja ekspordi kõrgema hinnaga. Oluline on kaitsta geograafilise tähistega toodete tootjate põhiõigusi omandiõiguse valdkonnas ja tagada, et tootjad saaksid õiglast tasu nende jõupingutuste eest. Tarbijatele peaks olema tagatud kaitstud nimetusega toodete ehtsus ja võimalus teha teadlikke valikuid ning osta kindlate omadustega, eelkõige selge geograafilise päritoluga tooteid.

Sellisteks juhtudeks, kui kuriteo koosseis ei ole siiski täidetud, nähakse eelnõuga ette väärteo koosseis Eestis toodetud, töödeldud, pakendatud või villitud kaitstud päritolunimetusega või kaitstud geograafilise tähistega toote puhul Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1143 artiklis 36 sätestatud kasutusõiguse ja artiklis 39 lõikes 1 või Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artikli 116a lõikes 3 sätestatud teavitamise kohustuse rikkumisel.

Eesti õigusruumis on toodete üldine turujärelevalve reguleeritud toote nõuetele vastavuse seaduse (edaspidi *TNVS*) ning asjakohaste valdkondlike eriseadustega. *TNVS* on toote ohutuse ja nõuetele vastavuse tagamist reguleeriv üldseadus. Samas ei leia *TNVS*-ist konkreetseid valdkondlikke erinõudeid kõikvõimalikele tootegruppidele nagu näiteks ehitustooted, mänguasjad, kosmeetikatooted jms. Eestis on erineva valdkonna toodete turujärelevalve korraldatud valdkonnapõhiselt. 2021. aastal jõustus *TNVS*-i muudatus, millega tõsteti toote

---

³⁶ Ülevaade leitav veebilehelt:

https://www.europa.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/opson_vii_report_-_public_version.pdf

turule laskmise ja turul kättesaadavaks tegemise tingimuste rikkumisel trahvisumma 3 200 euro pealt 32 000 euro peale. Muudatus oli vajalik trahvimäärade tõsiseltvõetavuse tagamiseks ning sarnaste väärtegade eest ettenähtud karistusmäärade ühtlustamiseks. Karistuse kohaldamise üheks põhimõtteks on, et rikkumine ei tohi ennast ära tasuda. Eelnõus valitud trahvisumma määr on kujundatud TNVS-is kui üldseaduses kasutusel olevate määrade järgi.

TNVS muudatus ühtlustas ka trahvimäärasid mõnede teiste seadustes toodud sarnaste rikkumiste eest ettenähtud trahvimääradega. Näiteks näeb kehtiv jäätmeseadus ette, et keelatud toote turule laskmise eest on võimalik määrata juriidilisele isikule kuni 32 000 euro suurune rahatrahv. Ka seadme ohutuse seadus näeb hetkel seadme kasutusele võtmise ja kasutamise ning seadmetöö nõuete rikkumise eest juriidilistele isikutele ette kuni 32 000 eurose trahvimäära. Samuti nähakse mõõteseaduse kehtivas redaktsioonis ette kuni 32 000 eurone trahvimäär taatlusmargise võltsimise, võltsitud taatlusmargise müümise ja võltsitud taatlusmargisega mõõtevahendi kasutamise eest.

Eelnõu § 1 punktiga 44 muudetakse ELÜPS-i § 128 sõnastust selliselt, et §-s 127¹ sätestatud väärteo kohtuväline menetleja on PTA.

Eelnõu § 1 punktiga 45 kehtestatakse kaks rakendussätet ELÜPSi muutmise rakendamiseks.

ELÜPS-i lisatava §-ga 140¹ antakse enne 2025. aasta 1. jaanuari ehk enne käesoleva eelnõu eeldatavat jõustumist veise-, sea- ja lambarümpade kvaliteediklasside määramiseks tunnustatud isikule ülemineku aeg uute nõuetega vastavusse viimiseks. Eelnõuga seatakse tunnustatud isikule kohustus hoida oma teadmised ajakohasega, mis seisneb iga kolme aasta tagant PTA korraldatud asjaomase koolituse läbimises. Isik, kellel on igapäeva töö raames olemas piisav kogemus rümpade klassifitseerimisel, koolitust läbima ei pea. Praeguseks on kokku 28 tunnustatud isikut, kes peavad oma nõutele vastavust hindama ja vajadusel 2026. aasta 1. jaanuariks vastava koolituse läbima. Kuni 2026. aasta 1. jaanuarini antud tunnustus seni kehtinud tingimusetel. Kui isik ennast selleks ajaks nõuetega vastavusse ei vii, ei vasta ta enam tunnustamise saamise nõuetele ja tema tunnustus kaotab kehtivuse.

ELÜPS-i lisatava §-ga 140² sätestatakse alus puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekogu andmete kandmiseks riigi toidu ja sööda käitlejate registrisse ja andmekogu likvideerimine. ELÜPS-i alusel loodud puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekogu alles ei jää ja see likvideeritakse. Küll aga on vajalik PTA puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekogust mõningad andmed üle kanda RTSR-i.

PTA puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekogus on registreeritud 534 ettevõtjat, sh 77 puu- ja köögiviljade tootmisega tegelevat ettevõtjat, 28 hulгимүүги- ja 383 jaemүүгiettevtjat, 46 impordiga tegelevat ettevõtjat. Kõik hulgi- ja jaemүүгiga tegeleva ettevõtjad ja importijad on juba RTSR-i toidukäitlejana kantud. Lisaks on PTA puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekogus olevast 77-st puu- ja köögiviljade tootmisega tegelevast ettevõtjast 31 ettevõtjat toidukäitlejana (esmatootja) juba RTSR-i kantud. Seega vajadus kanda RTSRi uusi ettevõtjaid on väga vähene. Kuna komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2023/2429 artikli 5 kohaselt laieneb vabastus turustamisstandardite kohaldamisel toodetele, mille tootja müüb tarbijale isiklikuks kasutamiseks kohalikul turul, siis nende esmatootjate arv, kelle andmeid on vaja RTSR-i üle kanda võib veelgi väheneda. Valdavalt on vaja kanda üle kõikide puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate puu- ja köögivilja turustamisstandardile vastavuskontrollide riskikategooria ja märke enesekontrolli süsteemi kohta. Andmete ülekandmise maht on veel hindamisel.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse söödaseadust.

Söödaseaduse § 23 lõiget 1 täiendatakse punktiga 4 ja avardatakse selle seaduse alusel loodud riigi toidu ja sööda käitlejate registri eesmärki toidu käitlejate kohta tõhusa kontrolli tagamiseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671–854), I lisa IX osas loetletud puu- ja köögiviljade turustamisstandarditele vastavuse üle. Põhjendused on toodud ELÜPS-i § 88 muutmise selgituse juures.

Eelnõu § 3 kohaselt jõustub käesolev seadus 2025. aasta 1. jaanuaril. Seaduse nimetatud kuupäeval jõustumine on seotud kohustusega rakendada hilisemalt 2025. aasta 1. jaanuarist sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei muudeta ega täiendada seaduses kasutatavaid termineid ja eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õiguses kasutatava terminoloogiaga.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu ettevalmistamisel on arvestatud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2023/2674, 22. november 2023, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 1217/2009 seoses põllumajandusliku raamatupidamise andmevõrgu ümberkujundamisega põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrguks (ELT L, 2023/2674, 29.11.2023);
- komisjoni rakendusmäärus (EL) 2017/1185, 20. aprill 2017, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruste (EL) nr 1307/2013 ja (EL) nr 1308/2013 rakenduseeskirjad seoses komisjonile edastatava teabe ja dokumentidega ning millega muudetakse mitut komisjoni määrust ja tunnistatakse mitu määrust kehtetuks (ELT L 171 4.7.2017, lk 113);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, 2. detsember 2021, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatistfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2116, 2. detsember 2021, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 183, 08.07.2022, lk.23–34);
- komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2022/1172, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2116 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas ühises põllumajanduspoliitikas ning tingimuslikkusega seotud halduskaristuste kohaldamise ja arvutamise osas (ELT L 183, 08.07.2022, lk 12–22);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1143, milles käsitletakse veinile, piiritusjookidele ja põllumajandustoodetele antavaid geograafilisi tähiseid ning põllumajandustoodete garanteeritud traditsioonilisi tooteid ja vabatahtlikke kvaliteedimõisteid ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1308/2013, (EL) 2019/787 ja (EL) 2019/1753 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1151/2012 (ELT L 2024/1143, 23.04.2024);
- komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/1173, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 kohaldamise eeskirjad ühise põllumajanduspoliitika ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi kohta (ELT L 183, 08.07.2022, lk 23–34);

– komisjoni delegeeritud määrusest (EL) nr 2022/126, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2115 täiendavate nõuetega teatavatele sekkumisviisidele, mille liikmesriigid määravad kindlaks kõnealuse määruse kohastes ajavahemikuks 2023–2027 ette nähtud ÜPP strateegiakavades, ning eeskirjadega, milles käsitletakse maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise (HPK) 1. standardi kohast suhtarvu (ELT L 20, 31.1.2022, lk 52–94).

6. Seaduse mõjud

Eelnõu on vajalik Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika abinõude rakendamiseks. Eelnõu mõjusid on hinnatud Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 46 lõike 1 alusel. Eelnõuga ei kaasne välissuhetealast, sotsiaalset, sealhulgas demograafilist mõju, samuti ei oma muudatused mõju riigi julgeolekule, elu- ja looduskeskkonnale, regionaalarengule ega kohaliku omavalitsuse korraldusele. Ka riigieelarvele muudatustega prognoositavat mõju ei kaasne.

6.1 Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027 rakendamine (elnõu § 1 p 3)

Sihtrühm

Sihtrühmaks on eelkõige toetuste taotlejad, kes soovivad osaleda toetusskeemis, mis on korraldatud jooksva taotlemisena. Perioodi 2023–2027 maapiirkonna ettevõtjate konkurentsivõime suurendamise investeringutoetuse sihtrühm on kõik maapiirkonnas tegutsevad mikro- ja väikeettevõtjad. Tegemist on uue toetusega ja selle aasta taotlusvoorus on esitatud kõigest 8 taotlust. Varasemalt on sarnases meetmes olnud tavapärase taotlejate arv 300 ringis. Teise näitena saab tuua kindlustustoetuse, kus taotluse arv on olnud aastas kuni 10.

Sihtrühmana saab käsitada ka PRIA-t toetuste rakendajana. Taotluste menetlemistega seotud ametike arv sõltub taotlemise mahust. Arengutoetuste osakonnas on kokku 26 ametnikku, kes tegelevad taotluste menetlusega. Mahukamate toetuste korral (ca 200 taotlust) on ühe toetuse taotluste menetlemisega seotud 10-15 inimest.

Mõjud majandusele, sh ettevõtjate halduskoormusele

Jooksva taotlemise eelis voorulise taotlemisega võrreldes väljendub selles, et kuna taotlejal puudub ajaline surve taotlus konkreetseks tähtpäevaks esitada, saab ta taotluse kvaliteetselt ette valmistada. Kui taotluste vastuvõtmine tuleb aasta lõppedes peatada, tekib taotlejal surve esitada plaanitud taotlus igaks juhuks aasta viimaseks päevaks, hoolimata sellest, kas taotlus on põhjalikult läbi mõeldud ja kvaliteetselt ette valmistatud ja nende menetlemine võtab vähem aega. See omakorda vähendab ettevõtjate halduskoormust, kuna ettevõtjal edaspidi puudub ajaline surve taotluse esitamisel ja suureneb tõenäosus, et taotlus toetuse andja poolt rahuldatakse, kuna ajalise surve puudumise tõttu on võimalik taotlus kvaliteetselt ette valmistada ja seetõttu pole vaja ettevõtjal taotlust uuesti koostada ega esitada. Kui taotlus on läbimõeldud ning põhjalikult ettevalmistatud, siis avaldab see positiivset mõju ka majandusele, sest ilmselt kasutatakse toetusraha otstarbekamalt ja säästlikumalt, sest on olnud piisavalt aega, et toetuse taotlemiseks.

Mõju riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Kui taotluste vastuvõtmine tuleb aasta lõppedes peatada, tekib taotlejal surve esitada plaanitud taotlus igaks juhuks aasta viimaseks päevaks, hoolimata sellest, kas taotlus on põhjalikult läbi mõeldud ja kvaliteetselt ette valmistatud. See on toonud kaasa suurema töökoormuse PRIA-le,

sest taotlused kuhjuvad aasta lõpus, suurenenud ressursivajaduse taotluste menetlemiseks aasta algul.

Jooksva voo korral esitatakse eelduslikult taotluseid pikema perioodi jooksul ning sellest tulenevalt jaguneb menetluskoormus ka pikema perioodi peale ning menetlusressurssi on võimalik paindlikumalt planeerida. Teiseks nõuab vooühine taotlemine PRIA-lt lisategevusi – taotlusvoo avamisega seotud tegevused, voo seadistamine ja testimine süsteemis jne. Kui voo vahepeal sulgema ei pea, siis jäävad need tegevused ära. Ühe toetusliigi avamisega on seotud 4 kuni 6 inimest, mis jooksva taotlemise puhul on märkimisväärne tööaja kokkuhoid.

Muudatuse tulemusena jääb ilmselt PRIA töökoormus samaks, kuid hajub ühtlasemalt aasta lõikes, sest muudatuse tulemusena ei ole taotlejad olukorras, kus nad tingimata peavad taotluse esitama aasta viimasel päeval või lühikese taotluse perioodi jooksul.

6.2 Põllumajandustoodete ühise turukorralduse abinõud (eelnõu § 1 punktid 9-19, 45)

Sihtrühm

Sihtrühmaks on eelkõige ettevõtjad (taotlejad ja toetuse saajad ning andmete esitajad):

- 1) rümpade kvaliteediklassidesse määramiseks tunnustuse saanud isikuid on eelnõu koostamise ajal 15;
- 2) puu- ja köögivilja turustusstandardite puhul erimärgituse lubasid omavaid ettevõtjaid eelnõu koostamise ajal ei ole;
- 3) koolikava toetuse raames said 2023/2024 õppeaastal koolipiima pakkumiseks toetust 838 õppeasutust ja koolipuuvilja pakkumiseks 761 õppeasutust. Suurusjärk koolipuuviljal on aastate lõikes üsna sarnane, kuid koolipiima puhul kahes õppeasutuste arv ca 30 võrra varasemast keskmisest;
- 4) METK ja PRIA.

Mõjud majandusele, sh ettevõtjate halduskoormusele

Muudatus, millega luuakse selge õiguslik alus põllumajandustoodete turuinfo andmete töötlemiseks, otsest mõjutust turuinfo andvatele ettevõtjatele kaasa ei too. Muudatus avaldab ajapikku positiivset mõju andmeid esitavatele ettevõtjatele sellel hetkel, kui juba esitatud andmeid saab taaskasutada, näiteks ühise põllumajanduspoliitika turukorraldusmeetmete rakendamiseks.

Muudatus, millega täpsustatakse volitusnormi selliselt, et edaspidi puu- ja köögivilja ning piima ja piimatoote pakkumise eest antava koolikava toetuse määra vormi ja suuruse leidmise viisi kehtestab edaspidi valdkonna eest vastutav minister määrusega, avaldab positiivset mõju toetuse taotlejatele, sest võimaldab toetust paremini sihtida (ministri määruse tasandil võimalus reguleerida toetuse määra sätestamise täpsemad alused) ja võtab arvesse koolikava rakendamise riikliku strateegia suuniseid.

Koolikava toetuse andmise lõpetamine järgmiseks taotlusperioodiks, kui eelarve vahendid on ammendunud, on ühest küljest tavapärane tagajärg vahendite lõppemise korral. Arvestades koolikava toetuse skeemi eripära, kus taotleja teeb enne kulutused ja alles siis esitab taotluse, annab toetuse taotlejatele selge teadmise, et toetust ei pruugi saada õppeaasta lõpuni. Prognooside kohaselt võib see kõige tõenäolisemalt aset leida õppeaasta lõpus viimasel taotlusperioodil (1.mai – 31.juuli). Toetuse saaja jaoks toob see kaasa vajaduse arvestada tarnelepingute sõlmimisel võimaliku riigi toe lõppemisega.

Muudatus, millega täiendatakse veise-, sea- ja lambarümpade kvaliteediklasside määramise tunnustuse saanud isiku kohustust läbida PTA poolt korraldatud koolitus, kui isikul ei ole küllaldast veise-, sea- ja lambarümpade kvaliteediklassidesse määramise kogemust, avaldab positiivset mõju läbi selle, et tunnustuse saanud isikutel on ajakohased teadmised ja oskused.

Koolitus on isiku jaoks tasuta. Muudatus puudutab tunnustusi, mida on praeguseks välja antud 15 veiserümpade 13 searümpade ja 1 lambarümpade kvaliteediklasside määramiseks. Kõik tunnustusi omavad isikud peavad oma nõutele vastavust hindama ja vajadusel 2026. aasta 1. jaanuariks vastava koolituse läbima. Isik, kes on selles valdkonnas igapäevaselt tegev, ei kaasne täiendavaid kohustusi.

Muudatus, millega puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekoguna käsitletakse edaspidi RTSRi olevaid asjakohaseid andmeid puu- ja köögivilja turustavatele ettevõtjatele täiendavaid kohustusi ei sea. Vastavalt toiduseaduse § 7 on kõikidel toiduvaldkonna käitlejatel teiste seas ka värske puu- ja köögivilja turustamisega tegelevatel ettevõtjatel kohustus esitada majandustegevusteade, mille andmed kantakse RTSR. Seega muudatuse mõju ulatus, sagedus ja ebasoovitavate mõjude esinemise risk puu- ja köögivilja turustavatele ettevõtjatele puudub.

Muudatus, millega kehtestatakse erimärgistuse loa kehtivusaeg ei mõjuta tegutsevaid puu- ja köögivilja turustavaid ettevõtjaid, sest eelnõu koostamise ajal ei ole Eestis kehtivaid erimärgistuse lube. Muudatuse jõustumisel on erimärgistuse luba soovival ettevõtjal teada tingimused erimärgistuse loa kehtivuse ajast ja selle pikendamisest. Loa saamine eelduseks on koolituse läbimine, mis ei ole olemuslikult midagi uut võrreldes varasemalt kehtinud korraga. Tähtaegse erimärgistuse luba saab pikendada, selleks arvestatakse ettevõtte kvaliteedikontrolli eest vastustava töötaja igapäevast praktilist töökogemust ja sooritust ning ta ei pea taaskord läbima PTA korraldatud puu- ja köögivilja turustusstandardite koolitust. Muudatuse mõju avaldamise sagedus on kord kolme aasta jooksul ja ebasoovitavate mõjude esinemise risk puudub.

Mõju riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Muudatus, millega luuakse selge õiguslik alus põllumajandustoodete turuinfo andmete töötlemiseks, avaldab positiivset mõju andmete kogujale (Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi hallatav riigiasutus), sest muudatus loob selged alused esitatud andmete kogumise, töötlemise ja säilitamise kohta. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi hallatav riigiasutus METK saab olema põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri volitatud töötaja, millega kaasneb kohustus kanda andmed nimetatud registrisse arvestades selleks nõutavaid turvalise nõudeid. Samuti annab registreeritud andmebaas laiemad võimalused registri nn suhtlemisel teiste riiklike andmekogudega. Ettevalmistused selleks on METK-s tehtud.

Muudatus, millega viiakse puu- ja köögivilja turustusstandardeid puudutavad õigusnormid vastavusse Euroopa Liidu selle valdkonna uute õigusaktidega võib kaasa tuua PTA töökoormuse mõningase suurenemise. Kuigi komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2023/2429 kohaldumisel laieneb turustusstandarditega hõlmatud puu- ja köögiviljade loetelu, siis kontrollitavate ettevõtjate ring oluliselt ei suurene, kuna määruse artiklis 3 nimetatud töödeldud puu- ja köögivilja Eestis ei toodeta ning puu- ja köögivilja hulgi- ja jaemüügiga tegelevaid ettevõtteid juba on kontrolliobjektid. Seega kontrollitavate ettevõtete arv ei suurene. Nimetatud toodete kontroll toimub hulgi- ja jaemüügi tasandil ning andmed selliste toidukäitlejate kohta on RTSRis olemas. Teiselt komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2023/2429 artikli 5 kohaselt laieneb vabastus turustamisstandardite kohaldamisel toodetele, mille tootja müüb tarbijale isiklikuks kasutamiseks kohalikul turul, mis läbi ei ole vaja enam turgudel oma tooteid turustavaid ettevõtjaid andmekogusse kanda ja neid kontrollida. PTA hinnangul on turustamisstandarditega hõlmatud puu- ja köögivilja loetelu laienemisel mõju väike ja vajab inspektorite koolitamist uute toodete kvaliteedi hindamiseks. PTA-s on nende ülesannetega hõlmatud kuni 2 ametnikku.

Muudatus, millega puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekoguna käsitletakse edaspidi RTSRi ja seal olevaid asjakohaseid andmeid, avaldab positiivset mõju järelevalve korraldamisele ja PTA-s olevate andmete korrastamisele. Samuti vähendab peetavate andmekogude arv. Muudatuse jõustumine toob kaasa andmete korrastamise faasis PTAle lühiajaliselt töökoormuse suurenemise ja RTSRi arendamise vajaduse. PTA puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekogus on registreeritud 534 ettevõtjat, sh 77 puu- ja köögiviljade tootmisega tegelevat ettevõtjat, 28 hulгимүүgi- ja 383 jaemүүgiettevõtet, 46 impordiga tegelevat ettevõtet. RTSRis tuleb kõikide puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate puhul lisada puu- ja köögivilja turustamisstandardile vastavuskontrollide riskikategooria, märke enesekontrolli süsteemi ja erimärgistuse loa kohta. Kuna komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2023/2429 artikli 5 kohaselt laieneb vabastus turustamisstandardite kohaldamisel toodetele, mille tootja müüb tarbijale isiklikuks kasutamiseks kohalikul turul, siis esmatootjate arv, kelle andmeid on vaja RTSRsse üle kanda võib väheneda. Lisaks on PTA puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekogus olevast 77st puu- ja köögivilja tootmisega tegelevast ettevõtjast 31 ettevõtet toidukäitlejana (esmatootja) juba RTSR-sse kantud. Kuna kõik hulgi- ja jaemүүgiga tegelevate ettevõtjad on juba RTSR, siis nende puhul on vaja üle kanda vastavuskontrollide riskikategooria, kontrollitulemused, märke enesekontrolli süsteemi ja erimärgistuse loa kohta. Muudatuse mõju avaldumise sagedus on ühekordne. Ebasoovitavate mõjude esinemise riskiks on asjaolu, et andmekogu korrastamine ja RTSR kandmine peab toimuma võimalikult lühikese aja jooksul ja ei tohi segada PTA igapäevast tööd. Muudatuse pikaajaline mõju on positiivne, kuna seeläbi PTAs olevad andmed ettevõtjate kohta korrastatakse, hallatavate andmekogude arv väheneb ja järelevalve kontrollid on tõhusamad ja sihstatumad, kuna tekib ülevaade turul tegutsevatest puu- ja köögivilja turustavatest ettevõtetest.

Muudatus, millega täpsustatakse erimärgistuse loa kehtivus ja pikendamine, vähendab tulevikus PTA halduskoormust, kuna erimärgistuse lubade pikendamise menetluse läbi tekib PTAle võimalus arvestada ettevõtte kvaliteedikontrolli eest vastustava töötaja igapäevast praktilist töökogemust ja hoolsust, mis läbi vähendab puu- ja köögivilja turustusstandardite koolituste korraldamise kohustus. Kehtivaid erimärgistuse lube hetkel ei ole. Erimärgistuse loa pikendamise menetlemiseks, tuleb PTA-l välja töötada juhend ettevõtja või tema kvaliteedikontrolli eest vastustava töötaja kompetentsuse hindamiseks või koolitusele suunamiseks. Muudatuse ebasoovitavate mõjude risk on madal.

Muudatus, millega võimaldatakse koolikava efektiivsemaks rakendamiseks paindlikumat juhtimist määruse tasandil, ei suurenda PRIA töökoormust, sest koolikava toetuse põhimõtted jäävad samaks.

Muudatus, millega täiendatakse veise-, sea- ja lambarümpade kvaliteediklasside määramise tunnustuse saanud isiku kohustust läbida PTA poolt korraldatud koolitus kui isikul ei ole küllaldast veise-, sea- ja lambarümpade kvaliteediklassidesse määramise kogemust, ei suurenda PTA töökoormust, sest koolituse põhimõtted jäävad samaks ja koolitusi on PTA läbi viinud ka seni. PTA-s on nende ülesannetega hõivatud kuni kaks ametnikku.

6.3 Kvaliteedikavad (eelnõu § 1 punktid 22 ja 23)

Sihtrühm

Sihtrühmaks on eelkõige olemasolevad ja tulevased riiklikke kvaliteedikavasid rakendavad tootjarühmad, kvaliteedikavas osalevaid põllumajandustootjaid ja töötlejaid, kes soovivad kvaliteedikava märgist kasutada. Eestis on kaks riiklikult tunnustatud toidukvaliteedikava: toidukvaliteedikavas „Rohumaaveise liha tootmine“ oli 2023. aasta lõpu seisuga 53 osalejat

ning tunnustatud toidukvaliteedikavas „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ oli 2023. aasta lõpu seisuga 26 osalejat.

Mõjud majandusele, sh ettevõtjate halduskoormusele

Muudatus, millega täpsustatakse kvaliteedikava nõudeid ei too tootjarühmadele ega ettevõtjatele kaasa täiendavaid kohustusi, kuna komisjoni delegeeritud määruses (EL) 2022/126 sätestatud tingimused kohaldasid samas ulatuses ka seni.

Mõju riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Muudatus, millega täpsustatakse kvaliteedikavale kohalduvaid nõuded, ei avada mõju PRIA või PTA töökoormusele, sest kvaliteedikava põhimõtteid ning nõuded sellega ei muutu.

6.4 Sotsiaalne tingimuslikkus ja ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud Euroopa Liidu finantshuvide kaitseks kohaldatavad meetmed (elnõu § 1 punktid 8, 30–32)

Sihtrühm

Sihtrühmaks on eelkõige toetuse taotlejad ja toetuse saajad.

Muudatuse tulemusena loobutakse tingimuslikkusega seotud kaitsemeetme rakendamise erandist ehk edaspidi ei ole tingimuslikkuse kaitsemeetme kohaldamisel võimalust arvestada 100 euro piiriga ning mitte rakendada kaitsemeetmeid, kui vähendamise või väljaarvamise summa on toetuse saaja kohta kuni 100 eurot. Kuna otsused toetuste saamise kohta tehakse erineval ajal, siis võis tekkida olukord, kus varasemalt tehtud otsuse alusel makstud toetust tuleb ikkagi tagantjärele vähendada ehk toetus asjakohases summas tagasi nõuda. Edaspidi sellist taotlejale ebaselget olukorda ei teki, sest tingimuslikkuse kaitsemeetme kohaldamine ei sõltu vähendamise või väljaarvamise summast. Kui on tuvastatud tingimuslikkuse nõude rikkumine, siis kohaldatakse kohe asjakohast kaitsemeetmeid, olenemata vähendamise või väljaarvamise summast.

Muudatuse tulemusena hakatakse edaspidi rakendada ka sotsiaalset tingimuslikkust, mis mõjutab samuti nii toetuse taotlejaid kui ka toetuse saajaid ning ühiskonda laiemalt, sest sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi rakendamine tõstab ettevõtjate (taotlejate ja toetuse saajate) teadlikkust tööõiguse sätetest ja kaitseb põllumajandussektoris hõivatud töötjate huve.

Mõjud majandusele, sh ettevõtjate halduskoormusele

Tingimuslikkusega seotud kaitsemeetme rakendamise erandist loobumine vähendab eelkõige toetuse saajate halduskoormust, sest muudatusega hoitakse ära arusaamatused ja vaided toetuse saajatega, kelle puhul algselt kohaldamata jäetud vähendamisi hiljem ikkagi rakendatakse ning toetus asjakohases osas tagasi nõutakse. 2023. taotlusaastal oli taotlejaid, kellel tingimuslikkuse nõuete rikkumistega seotud vähendamiste summa oli kuni 100 euro ca 120.

Sotsiaalse tingimuslikkuse rakendamisega kaasneb positiivne mõju ühiskonnale, sest süsteemi rakendamine tõstab ettevõtjate teadlikkust tööõiguse sätetest. Küll aga võib sotsiaalse tingimuslikkuse rakendamine suurendada taotlejate halduskoormust, sest lisanduvad täiendavad nõuded toetuse taotlejatele ning need võivad omakorda avaldada mõningast mõju toetuse saaja majanduslikule olukorrale, sest rikkumise korral vähendatakse toetuse saajale makstavat toetust.

Mõju riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Muudatus, millega loobutakse tingimuslikkusega seotud kaitsemeetme erandi rakendamisest, vähendab PRIA töökoormust, sest erandi rakendamisest loobumine hoiab ära arusaamatused ja vaided toetuse saajatega, kelle puhul algselt kohaldamata jäetud vähendamisi ikkagi

kohaldatakse ehk toetus asjakohases summas tagasi nõutakse. Eeltoodu tähendab, et väheneb tõenäoliselt vaiete ja järelepärimiste arv.

Muudatus, millega edaspidi hakatakse rakendama sotsiaalset tingimuslikkust, suurendab töökoormust nii PRIA-l kui ka Tööinspeksioonil. Tööinspeksioon jätkab küll oma tavapärasest kontrollitegevust, kuid sisemise töökorra muutmine ja andmete vahetamine PRIA-ga eeldab mõlemalt asutuselt lisatööd. Tööinspeksioonile (kontrolliasutusele) lisandub täiendavalt administratiivset koormust, kuna vajalik on leitud rikkumistest vähemalt üks kord aastas teavitada PRIA-t (makseagentuuri). Tööinspeksioon kontrollib aastas ca 100 põllumajandusettevõtet. Kontrollitavate ettevõtete arv jääb selliseks nagu Tööinspeksioon neid tavapärase kontrolli käigus kontrollib. Mõnel aastal kontrollitakse 100 ettevõtet, mõnel aastal rohkem ja mõnel aastal vähem. PRIA-le edastatavate andmete kokku kogumiseks, analüüsimiseks ja nende PRIA-ga vahetamiseks on Tööinspeksioon kavandanud ühe analüütiku koha, mille puhul on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vahendusel Rahandusministeeriumile esitatud täiendav lisaraha taotlus (töötasu ja eelduslikud majanduskulud) summas 50 000 eurot aastas alates 2025. aastast. PRIA-l kaasneb sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi rakendamisega rahaline kulu IT arenduseteks (hetkel on sellega seondud veel lahtine).

6.5 Riiklik ja haldusjärelevalve ning vastutus (eelnõu § 1 punktid 41–44)

Sihtrühm

Sihtrühmaks on eelkõige toetuse saajad, sest edaspidi enam alla 100 euro jäävaid toetusi tagasi ei nõuta.

Geograafilise tähisega toodetega seotud pettustega võitlemiseks, sh geograafiliste tähiste kaitse internetis (domeeninimeses), meetmete ja karistustuste rakendamise puhul on sihtrühmaks eelkõige geograafilise tähisega toote tootjad. Eesti poolt on kaitstud kaks geograafilist tähist: Estonian Vodka ja sõir. Nimetatud geograafilisi tähiseid kasutab umbes kümme ettevõtjat. Tihti on Eesti toiduainetööstuse ettevõtetel üldiselt huvi kasutada tuntud nimetusega tooteid oma toodete koostisosana või ka neid tooteid ise toota. 2023. aasta seisuga tegutses Eestis toiduainetööstuse valdkonnas enam kui 1000 ettevõtet. Muudatused, mis puudutavad kaitset internetis ja domeeninimeses, mõjutavad ka Eesti infotehnoloogia ja telekommunikatsiooni ettevõtteid.

Mõjud majandusele, sh ettevõtjate halduskoormusele

Muudatus, millega edaspidi enam alla 100 euro jäävad toetusi tagasi ei nõuta, vähendab toetuse saajate halduskoormust, sest vähenevad menetlustoimingute tegemised kui ka täiendavad vaided ja arusaamatused toetuse saajatega. Muudatus, millega tõhustatakse geograafilise tähisega toodetega seotud pettustega võitlemiseks rakendatavaid meetmeid ja karistusi, ei suurenda otseselt geograafilise tähisega toote tootjate halduskoormust, sest järelevalvetoimingud muutuvad ja võivad pettuste puhul kaasa tuua rangemad meetmed ja karistused.

Geograafilise tähisega kaitstud toodetele kehtivad nõuded ka praegu ja ettevõtjad on kohustatud neid täitma, reeglid on EL õigusaktides nüüdsest täpsemad. Toiduainetööstuse ettevõtted, kes soovivad kasutada tuntud nimetusega tooteid oma toodete koostisosana või ka neid tooteid ise toota, peavad hoolsamalt veenduma, et tuntud nimetus ei ole ametlikult registreeritud ja kaitstud geograafilise tähisena, vastasel korral võib rikkumine juriidilisele isikule rahatrahvi kuni 32 000 eurot ning füüsilisele isikule kuni 300 trahviühiku suuruse trahvi. Peamised ja olulisemad rikkumised pannakse toime juriidiliste isikute poolt. Füüsilise isiku poolt toime pandud rikkumise puhul võib tavapäraselt olla tegemist koduköögis valmistatud tootega, mida müüakse väga väikeses mahus ja mis põhjusta suurt kahju. On oluline, et trahvimäär oleks piisav, sest Euroopa Liidu õigusaktides on sätestatud, et liikmesriigid peavad riskianalüüsi põhjal tegema kontrollid registreeritud geograafiliste tähiste turul kasutamise üle ja rakendama

nõuete rikkumise korral vajalikke meetmeid. Geograafilise tähise nimetuste kaitse tagamine on väga oluline ka seoses diplomaatiliste suhetega teiste riikidega.

Muudatusel, mis annab PTA-le õiguse nõuda veebiliidese haldajalt geograafilise tähise kaitsega vastuolus oleva teabe eemaldamist, on Eesti infotehnoloogia ja telekommunikatsiooni ettevõtetele positiivne mõju, sest meetme adressaadid vabastatakse nõude täitmisest tulenevatest võimalikest kahjunõuetest.

Mõju riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Muudatus, millega edaspidi enam alla 100 euro jäävaid toetusi tagasi ei nõuta, vähendab PRIA töökoormust. Alla 100 euro jäävaid nõudeid on olnud hinnanguliselt ca 500. Reeglina on tagasinõutav toetuse suurus oluliselt suurem kui 100 eurot, mistõttu selle erisuse rakendamine on pigem erandlik ja seega on selle muudatuse mõju väheoluline. Siiski aitab see erisus hoida kokku aega ja ressursse, vabastades PRIA kohustusest algetada niivõrd väikese summa tagasinõudmiseks toetuse tagasinõudmise menetlust.

Muudatus, millega tõhustatakse geograafilise tähisega toodetega seotud pettustega võitlemiseks rakendatavaid meetmeid ja karistusi suurendab PTA töökoormust, sest edaspidi on PTA õigus teha ettekirjutus ebaseaduslikku sisu piiramiseks (näiteks geograafiliste tähiste kaitsega vastuolus olevad domeeninimed ja sisu internetis). Karistussätte lisamine on vajalik, sest liikmesriigid on Euroopa Liidu õigusaktidest tulenevalt kohustatud tagama registreeritud geograafiliste tähiste kaitset ja rakendama nõuete rikkumise korral tõhusaid meetmeid. Geograafilise tähise nimetuste kaitse tagamine on väga oluline ka seoses diplomaatiliste suhetega teiste riikidega. Trahv määratakse sellisel juhul kui hooletu nõuete täitmise tagamine, toob kaasa ebasoovitava tagajärje, milleks võib olla näiteks kaitstud nimetuse nõuetele mittevastava toote turustamine. Eelduslikult võib trahvitavaid rikkumisi esineda 1-2 korda aastas.

6.6 Põllumajandusarvestus (eelnõu §1 punktid 24-29)

Sihtrühm

Sihtrühmaks on eelkõige andmete esitajad (valimisse sattunud põllumajandusmajapidamised, aruandavad majapidamised) kui ka andmekogujad ja andmete kasutajad (põllumajandusettevõtjad, riigiasutused, METK, PRIA, PTA). Eestis on valimis 658 (edaspidi 580) aruandvat majapidamist, mis tagavad Eesti põllumajandustootjate esindatuse.

Mõjud majandusele, sh ettevõtjate halduskoormusele

FSDNi lisanduvad majandusnäitajatele keskkonna ja sotsiaalsed näitajad, mis suurendavad valimisse sattuvate aruandvate majapidamiste halduskoormust. Selle vähendamiseks võtab kontaktasutus kõik meetmed, et halduskoormuse kasvu vähendada, mis tugineb METK, PRIA ja PTA koostööl. Selleks taaskasutatakse võimalikult palju juba riigile esitatud andmeid ja rakendatakse erinevaid arvutusmetoodikaid. Samuti kasutatakse eeltäidetud andmevorme, mida andmeesitaja saab vajadusel korrigeerida. Siiski jääb ~4000 andmeväljast suur hulk, mida ei ole võimalik teistest allikatest saada ning need tuleb otse andmeesitajatelt küsida andmeid. Andmeesitajate motivatsiooni tõstmiseks FADN/FSDN osalemiseks tasutakse andmete esitamise eest rahalise makse või samaväärse teenusega (100 € majapidamise kohta koos käibemaksuga). Võttes arvesse keskmise põllumajandustootja tööjõukulu tunnis (2022. aasta andmetel 11,03 eurot), hüvitatakse selliselt ligikaudu 7,5 tunni kulu või nõustaja kuni 1,5 tunni tasu (53 eurot nõuandeteenistuse maksimaalse abikõlbliku tunnitasu näitel).

Kuna FSDN andmed on oluline andmeallikas ühise põllumajanduspoliitika rakendamise ettevalmistamisel, siis toob analüüsil põhinev ÜPP põllumajandussektorisse Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi

(EAFRD) vahendeid, näiteks perioodil 2023–2027 ca 1,6 miljardit eurot, mis aitab põllumajandussektori sissetulekute stabiilsuse tagamisele ning investeringutoetuste kaudu sektori konkurentsivõime ja jätkusuutlikkuse kasvule. Põllumajandussektori osakaal Eesti majanduses on tagasihoidlik (1,6%) kuid kohaliku toidutootmise mõju avaldub laiemalt elanikkonna toiduga varustamises ning ekspordivõimekuses.

Mõju riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

FSDN kontaktasutuse ja andmekogujate halduskoormus suureneb oluliselt nii kogutavate andmete hulga, kui koormuse hajutamise tõttu kontaktasutuse ja andmeesitajate vahel. Üleminekuperiood FADNilt FSDNile kestab kuni 2027. aastani. Selle ajaga laiendatakse olemasolevat FADN infosüsteemi ja töötatakse välja vajalikud protsessid FSDN andmete kogumise sujuvaks toimimiseks.

6.7 PRIA heakskiidetud mobiilirakenduse kasutamine (eelnõu § 1 punkt 6)

Sihtrühm

Sihtrühmaks on käesoleval hetkel Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli 65 lõikes 2 nimetatud pindala- ja loomapõhiste otsetoetuste ning maaelu arengu toetuste taotlejad. Tulevikus on plaan nimetatud rakendus kasutuse võtta ning taotlejate hulka laiendada ka teistes valdkondades (nt investeringutoetused).

Eelkõige on PRIA heakskiidetud mobiilirakendus mõeldud ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi raames Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklis 70 nimetatud pinnaseire järeltegevuste jaoks olukordades, kus pinnaseirega tuvastati kas taotlusest erinev põllumajanduskultuur või ei tuvastatud nõutud põllumajanduslikku tegevust vms. Kuna pinnaseirega on hõlmatud kogu toetuse taotlustel olev põllumajanduslik maa ning palju erinevaid toetuse nõudeid, on ka rakenduse kasutusvaldkond oluliselt laiem. Lisaks on PRIA heakskiidetud mobiilirakenduse kasutamine alates 2024. aastast kohustuslik taotlejatele, kes taotlevad keskkonnasõbraliku majandamise toetust orgaanilise multši kasutamise lisategevuse elluviimise eest.

Muudatusel on toetuse taotlejatele positiivne mõju, kuna PRIA heakskiidetud mobiilirakenduse kasutamise tulemusel ei pea PRIA alati taotlejat kohapeale kontrollima minema ja taotlejat häirima. Ühtlasi annab nimetatud mobiilirakenduse kasutamine taotlejale võimaluse nõuete täitmist talle sobival ajal tõendada. Kuna pinnaseiresüsteem on programmiperioodil 2024–2027 rakendatav uus süsteem, mis on kontrollisüsteemist eraldiseisev süsteem ning mis on mõeldud erinevate toetuste raames põllumajanduslike tegevuste seiramiseks, jälgimiseks ja hindamiseks, tähendab see seda, et tuvastatud mittevastavuse korral ei järgne kohe karistus, vaid taotlejale antakse võimalus tegevused vastavusse viia, sealhulgas enda poolt tehtud tegevusi tõendada.

Mõjud majandusele, sh ettevõtjate halduskoormusele

Kuna PRIA heakskiidetud mobiilirakendus on osa pinnaseiresüsteemist, mis hõlmab endas mitmeid uusi süsteeme ja tööprotsesside muudatusi, nõuab sellise süsteemi täies mahus käivitamine ressursi ning aega, sealhulgas uute tegevustega kohanemist ka taotlejatelt.

Suurem osa nimetatud mobiilirakenduse arendusi on PRIA poolt juba 2023. aastal tehtud. Samuti on nimetatud mobiilirakendust 2024. aastal täiendatud. Eeldatavalt lisanduvad seoses tehisintellekti kasutamisega 2025. aastal täiendavad arenduskulud, mida ei oska hetkel veel täpsemalt prognoosida. Nimetatud täiendavad kulud on plaanis katta „Eesti maaelu arengukava 2014–2020” raames antava tehnilise abi vahenditest.

PRIA poolt heakskiidetud mobiilirakenduse kasutuselevõtt aitab tulevikus vähendada halduskoormust põllumajandustootja vaates ja töökoormust PRIA vaates. Teisisõnu on pinnaseiresüsteemi eesmärk asendada kohapealsed kontrollid ning tõhustada sellega seotud menetlustoiminguid ning anda juurde paindlikkust taotlejatele (nt piltide tegemine taotlejale

endale sobival ajal ning pilte ei pea tegema ilmtingimata taotleja ise, vaid pildi võib teha temale sobiv isik, kes omab vastavat seadet ja rakendust, ei järgne kohe karistust jne).

Mõju riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

PRIA töökoormus väheneb, kuna kohapeale minnakse taotlejat kontrollima vaid juhul, kui asjaolusid ei ole võimalik mitte mingil muul viisil tuvastada. Juhul, kui PRIA-l ei ole võimalik olemasolevate usaldusväärsete ja kättesaadavate seireandmete pealt nõuetele vastavust tuvastada (nt kultuuri tuvastada), tuleb läbi viia järeltegevused, milleks võib kasutada eelnimetatud mobiilirakendust asukohamärgisega fotode tegemiseks.

7. Seaduse rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamiseks on vajalik arendada rakendusasutuste (PTA, PRIA, METK) IT-süsteeme. Näiteks andmekorje tagamiseks on METK-il vajalik FSDN infosüsteem arendada. Määruse (EÜ) nr 1217/2009 alusel antavate kahe rakendusaktiga hüvitatakse osaliselt arenduskulud EAGF vahenditest ning suureneb ka andmekorjeks eraldatav summa aruandva majapidamise kohta.

Suurem osa PRIA heakskiidetud mobiilirakenduse (IVA) arendusi on PRIA poolt juba 2023. aastal tehtud. Samuti on nimetatud rakendust 2024. aastal täiendatud. Eeldatavalt lisanduvad seoses tehisintellekti kasutamisega 2025. aastal täiendavad arenduskulud, mida ei oska hetkel veel täpsemalt prognoosida. Nimetatud täiendavad kulud on plaanis katta „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ raames antava tehnilise abi vahenditest.

Muudatuse puhul, millega edaspidi hakatakse rakendada sotsiaalset tingimuslikkust, on Tööinspeksioon PRIA-le edastatavate andmete kokku kogumiseks, analüüsimiseks ja nende PRIA-ga vahetamiseks kavandanud ühe analüütiku koha, mille puhul on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vahendusel Rahandusministeeriumile esitatud täiendav lisaraha taotlus (töötasu ja eelduslikud majanduskulud) summas 50 000 eurot aastas alates 2025. aastast. PRIA-l kaasneb sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi rakendamise rahaline kulu IT arenduseteks (hetkel on selle kuluga seotud arutelud alles pooleli).

Täiendavaid vahendeid vajab põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri arendamine seoses turuinfo andmestiku lisamisega. Samuti RTSRi arendamine seoses puu- ja köögivilja turustatavate ettevõtjate lisamisega sellesse andmekogusse. Kehtivas riigi eelarvestrateegias ei nende kuludega arvestatud. Eelnõu heakskiitmisega kaasnevate kulude rahastamisvõimaluste üle arutatakse järgmises riigieelarve ja riigi eelarvestrateegia protsessis Rahandusministeeriumi poolt valitsusele koondatava info alusel. Juhul kui lisavahendeid ei eraldata, tuleb kulud katta Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala eelarvest.

Eelnõuga ei kaasne kulusid ega tulusid kohalikele omavalitsustele.

8. Rakendusaktid

Sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete kehtestamisel tuleb muuta maaeluministri 21. detsembri 2022. a määrust nr 68 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded“, kuna sotsiaalse tingimuslikkuse nõuded nimetatakse nimetatud määruse lisas 4. Kuigi sotsiaalse tingimuslikkuse nõuded on juba riigisisestes õigusaktides direktiivide ülevõtmisega sätestatud, siis nende nõuete ministri määruse lisas nimetamisel saab tagada sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi rakendamise veelgi parema õigus selguse – ehk ka selguse selles osas, millised direktiividest riigisisisesse õigusakti

ülevõetud nõuded on täpsemalt ka sotsiaalne tingimuslikkuse nõuded. Tegemist on asjakohastele riigisisestele nõuetele ja õigusaktidele viitamisega, mitte uute nõuete kehtestamisega (kavand lisatud).

Turuinfo ja põllumajandusliku kestlikkuse andmevõrgu loomisega põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri lisandumisega tuleb arvestada põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri põhimääruse koostamisel (kavand lisatud).

Puu- ja köögivilja turustusstandarditega seotud muudatustega seoses tuleb valdkonna eest vastutaval ministril määrusega kehtestada, millises ulatuses käsitatakse riigi toidu ja sööda käitlejate registrit puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekoguna. Lisaks tuleb kehtestada erimärgistuse loa saamise täpsemad nõuded ning erimärgistuse loa taotlemise ja taotluse menetlemise täpsema korra ja loa pikendamise (kavand lisatud).

Riigi toidu ja sööda käitlejate registri käsitamiseks puu- ja köögivilja turustavate ettevõtjate andmekoguna, tuleb muuta ka maaeluministri 8. märtsi 2019. a määrust nr 24 „Riigi toidu ja sööda käitlejate registri põhimäärus“ (kavand lisatud).

Veise-, sea- ja lambarümpade kvaliteediklasside määramise täpsemad nõuded ning kvaliteediklasside määramiseks tunnustamise korras sätestatakse täpsemad nõuded ka iga kolme aasta tagant läbitava koolituse ja kvaliteediklasside määramise kohta. Kuna 02.02.2023 jõustunud ELÜPSi alusel ei ole veel uut määrust ELÜPS § 87 lõikes 4 sätestatud volitusnormi alusel kehtestatud, tuleb kehtestada määrus terves ulatuses (kavand lisatud).

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub 2025. aasta 1. jaanuaril. Seaduse nimetatud kuupäeval jõustumine on seotud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika abinõu tegevuste rakendamisega. Seaduse nimetatud kuupäeval jõustumine on seotud kohustusega rakendada hilisemalt 2025. aasta 1. jaanuarist sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Rahandusministeeriumile, Justiitsministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ei kandnud ettenähtud tähtpäevaks eelnõude infosüsteemi EIS kirja eelnõu heakskiitmise või eelnõuga põhjendatult mittenõustumise kohta ning seetõttu loetakse eelnõu Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse relement“ § 7 lõike 4 kohaselt nimetatud ministeeriumi poolt kooskõlastatuks. Justiitsministeerium ja Rahandusministeerium kooskõlastasid eelnõu märkustega. Seisukohad esitatud märkuste ja ettepanekute kohta kajastuvad seletuskirja lisa olevas märkuste ja ettepanekute tabelis (lisa 1).

Seaduse eelnõu esitatakse arvamuse avaldamiseks PRIA-le, PTA-le, METK-ile, Tööinspeksioonile, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojale, Eestimaa Talupidajate Keskkliidule, Eesti Kaupmeeste Liidule, Eesti Interneti Sihtasutusele, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule, riiklikult tunnustatud kvaliteedikavasid rakendavatele tootjarühmadele, MTÜ Aiandusliidule, Eesti Tõusigade Aretusühistule, PTA kehtestatud heakskiidetud tootjate nimekirjas olevatele geograafilise tähisega toote tootjatele.